

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MODERN SANATTA FİGÜRATİF SERAMİK
HEYKELLER**

**Hazırlayan
Eda KAYTAN**

**Danışman
Prof. Halil YOLERİ**

İZMİR - 2009

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Modern Sanatta Figüratif Seramik Heykeller” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.. / .. / 2009

Eda KAYTAN

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün/...../..... tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre Anasanat Dalı öğrencisi' ın konulu tezi/projesi incelenmiş ve aday/...../..... tarihinde, saat' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin/projeninolduğuna oy.....ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ/PROJE VERİ FORMU

Tez/Proje No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

• Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının

Soyadı:

Adı:

Tezin/Projenin Türkçe Adı:

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı:

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: D.E.Ü.

Enstitü: G.S.E.

Yıl:

Diğer Kuruluşlar :

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili:

Doktora:

Sayfa Sayısı:

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı:

Sanatta Yeterlilik:

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı:

Adı Soyadı:

Türkçe Anahtar Kelimeler:

1-

2-

3-

4-

5-

Tarih:

İmza:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1-

2-

3-

4-

5-

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum Evet Hayır

ÖZET

Modernizm içerisindeki ve sonrasındaki oluşumların seramik sanatına etkisi göz ardı edilemez. Seramik sanatı'nın belli bir dönemden sonra işlevselliği yanında artistik anlatımının da önem kazanması, bulunduğu döneme ayak uydurma çabası yüzündendir. Tüm bu etkileşimler sonucunda seramik, fonksiyonel amaçla üretiminin yanı sıra, günümüzde kendi alanında bir eğilim haline gelen figüratif heykel anlayışı için önemli bir malzemedir. Sanatın her döneminde işlenen ve vazgeçilmez olan figür heykelleri çağımızın önemli unsurlarından biridir. İlk çağlardan bu yana farklı amaçlarla üretilen figür heykelleri artık bambaşka bir konumdadır. Bu heykeller, modern sanatın getirdiği birikimler çerçevesinde farklı bir boyut kazanarak sanat nesnesi konumuna gelmişler, farklı biçimsel arayışlarla çeşitlilik kazanmışlardır.

Bu çalışmada, figür heykellerinin tarihsel sürecinin yanı sıra, seramiğin Modernizm ve sonrası kullanım alanları, aynı zamanda, bir malzeme olarak heykel ve kavramsal sanat konularıyla olan etkileşimi irdelenmiştir. Seramik sanatının diğer disiplinlerle olan bağlantısı, seramiğin bir sanat nesnesi olarak önemine açıklık getirebilir. Araştırmanın birinci bölümünde figüratif heykel geleneğinin plastik sanatlardaki yeri ve seramiğin bu konudaki geçmişinden bahsedilmiştir. Ardından, figüratif seramik heykel anlatımlarında süsleme unsuruna değinilmiş ve heykellerde görülen biçimsel farklılıklar örnekler verilerek sınıflandırılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde Modern Sanata bağlı olarak, 20. yüzyılın ilk yarısında belirgin şekilde gözlemlenen ve çağdaş sanatın temellerinin atılmasında etkili olan başlıca eğilimler ve akımlar ana hatlarıyla belirtilmiştir. Farklı biçimsel arayışların ortaya çıktığı Modernizm dönemi boyunca seramik sanatının geçirdiği değişimler, Bauhaus ve bunu takip eden diğer oluşumlar kapsamında irdelenmiştir. Ardından, Modern sonrası olarak adlandırılan Postmodern dönemin tanımı yapılarak, postmodern figüratif seramik heykel anlayışına öncülük eden sanatçılarla birlikte bu geleneğin belirgin bir şekilde işlendiği Funk Sanatı ve bu akımın sanatçıları belirtilmiştir. Yakın ilişkisi nedeniyle seramiğin bir malzeme olarak heykel sanatındaki kullanımına değinilmiştir.

Son olarak Çağdaş Türk heykel sanatının günümüzdeki konumu ve figüratif seramik heykel alanında çalışmaları bulunan önemli Türk sanatçıları tanıtılmıştır.

ABSTRACT

Formations which are present and post of Modernizm, had effected to ceramic art. Artistic expression of ceramic art has taken over with its functional part. With these interactions, ceramic, is an important material for figurative sculpture formation which has an own affection present day. Figur sculptures which applied in every period of art are important facts of this century. These sculptures which created with different aims until the first ages, now in different attitudes. Additionally these sculptures has become as an art object with backlogs of Modernism. They got variations with different formal investigations.

In this study, as well as the historical process of the figure sculptures, the usage areas of ceramic in Modernizm and after, at the same time, the interaction about as a material for sculpture and conceptual art was analyzed. Connection with other disciplines of ceramic art can bring important clarity to ceramic as an art object. In the first part of the study is about figurative sculpture tradition in plastic arts and the past of the ceramic about this subject. Afterwards, figurative ceramic sculpture and sculpture are addressed in the narrative element in the decoration seen in examples given by formal differences are classified. In the second part of the survey depending on Modern Art, important trends and notions has been outlined which observed the effectiveness in the based of the contemporary art. Modernism emerged in the formal search for a different period of ceramic art that changes in spending, following the Bauhaus and other formations that have been examined. Then, the postmodern figurative ceramic sculptrs by artists who pioneered the concept of this tradition is a significant business in Art and Funk artists of this movement was indicated as known as post-modern period to the definition. As a ceramic material due to close relationships in the usage of sculpture which emerged in the modern post-process to interact, has been addressed.

Eventually today the position of the contemporary Turkish art of sculpture and ceramic figurative sculpture in the important work of Turkish artists is introduced.

ÖNSÖZ

Modern Sanat, tüm sanat dalları açısından önemli olan ve çağdaş sanatın temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönemde yeni ifade arayışları ön plandadır. Figüratif heykel anlayışı ise kökleri eski çağlara dayanan ve farklı ifade arayışlarına her zaman olanak sağlayan bir yoldadır. Tarihte çeşitli örnekleri bulunan figüratif heykeller, günümüzde birçok sanatçı tarafından tercih edilen bir ifade yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Figüratif heykel anlayışının seramik sanatındaki konumu, yapılan heykellerin çeşitliliğe sahip vazgeçilmez bir gelenek olması yönünden önemlidir. Dolayısıyla bu araştırmada figüratif seramik heykel alanındaki uygulamalar, biçimsel olarak sınıflandırılmış ve günümüzdeki örnekleriyle belgelenmiştir. Aynı zamanda seramiğin modern sanat sürecinde geçirdiği başlıca aşamalar, süreci daha anlaşılır kılmak amacıyla değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada bana yol gösteren Sayın Prof. Sevim Çizer'e ve tez danışmanım Sayın Prof. Halil Yoleri'ye teşekkür ederim.

Eda KAYTAN

İZMİR - 2009

İÇİNDEKİLER

MODERN SANATTA FİGÜRATİF SERAMİK HEYKELLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
Y.Ö.K. DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
RESİM LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

FİGÜRATİF SERAMİK HEYKEL GELENEĞİ

1.1. Plastik Sanatlarda Figüratif Heykel Geleneği	2
1.1.1. Figüratif Heykel Geleneğinde Seramik	6
1.2. Figüratif Seramik Heykel Anlatımları ve Örnekleri	10
1.2.1. Figüratif Heykelde Süsleme Unsuru	10
1.2.2. Figüratif Heykelde Biçimsel Anlatımlar	12
1.2.2.1. Büst ve Torslar	13
1.2.2.2. Vücut Detayları	18
1.2.2.3. Karikatürize Edilmiş Anlatımlar	20
1.2.2.4. Stilize Edilmiş Anlatımlar	23
1.2.2.5. Birebir Figür Anlatımları	26

2. BÖLÜM

MODERN SANAT VE SONRASI SERAMİK

2.1.	Modern Sanat	28
2.1.1.	Modern Sanat Akımları	28
2.1.2.	Modernizm Döneminde Seramik Sanatı'ndaki Değişimler	35
2.2.	Modern Sonrası Dönemde Seramik	44
2.2.1.	Postmodern Figüratif Eğilime Öncülük Eden Sanatçılar	45
2.2.1.1.	Viola Frey	45
2.2.1.2.	Michael Lucero	46
2.2.1.3.	Sergei Isupov	47
2.2.2.	Funk Sanatı	48
2.2.3.	Seramik Malzemenin Heykel Sanatında Kullanımı	53
2.2.4.	Modern Sonrası Türk Heykel Sanatı	58
2.2.4.1.	Türkiye'de Figüratif Seramik Heykeller	60

3.BÖLÜM

SERAMİK HEYKEL UYGULAMALARI

3.1.	Figüratif Seramik Heykel Çalışmaları	68
	SONUÇ	73
	KAYNAKÇA	74
	RESİM KAYNAKÇASI	77
	ÖZGEÇMİŞ	81

RESİM LİSTESİ

Resimler	Sayfa
1- Antonio Canova, 1822	3
2- Auguste Preault, 1848	3
3- Auguste Rodin, 1909	3
4- Auguste Rodin, 1886	3
5- Raoul Hausmann, 1919, Ahşap, metal	4
6- Constantin Brancusi, 1953, bronz	4
7- Naum Gabo, 1916	4
8- Jeri Hollister, pişmiş toprak	4
9- Henry Moore, 1938, taş	5
10- Wilhelm Lehmbruck, 1916, bronz	5
11- Antoine Bourdelle, 1908, alçı	5
12- Boğa formunda idol kasesi, M.Ö. 14. yüzyıl, Hattuşa-Büyükkale, Anadolu Medeniyetleri Müzesi	7
13- Lahit, pişmiş toprak, M.Ö. 510-550, Louvre Müzesi Paris	7
14- Çin Atı, pişmiş toprak, 6. Hanedan, Victoria & Albert Müzesi	8
15- Toprak Askerler, M.Ö. 210	8
16- Büst, pişmiş toprak, M.Ö. 575, Murlo Arkeoloji Müzesi	8
17- Büst, pişmiş toprak, 12.-14. yüzyıl, Afrika	8
18- Koç Formunda Riton, Frigya, M.Ö.1000, Gordion Müzesi Türkiye	10
19- Sfenks Başı, pişmiş toprak, M.Ö. 540-530, Teb	11
20- Washington Ledesma, 2002	11
21- Sergei Isupov, 2003	11
22- Anthony Bennett, 2002	13
23- John Woodward, 2001	13
24- Diane Eisenbach, 2000	13
25- Jeff Hamilton, 2001	13
26- Jim Jansma, 1997	14
27- Karen Louse Fletcher, 2001	14

28-	Erdinç Bakla, 1992	14
29-	Sergei Isupov, 2002	14
30-	Marylou Higgins, 2003	15
31-	Jack Earl, 2003	15
32-	Connie Kiener, 2003	15
33-	Beverly Mayeri, 2001	16
34-	Glenn Phifer, 1999	16
35-	Kathleen Holmes, 2003	16
36-	Lale Andıç, 2006	16
37-	Garrett Masterson, 2000	17
38-	Shelley Wilson, 1995	17
39-	Shelley Wilson, 1998	17
40-	Hayley-Jay Daniels, 2002	18
41-	Peter Mayer, 2002	18
42-	Candeğer Furtun, 1994	18
43-	Stephen Patt, 1997	19
44-	Connie Kiener, 2003	19
45-	Allan Rosenbaum, 2003	19
46-	Hide Sadohara, 2003	20
47-	Karen Marie Portaleo, 2003	20
48-	Melody Ellis, 2003	21
49-	Anthony Natsoulas, 2002	21
50-	Red Weldon Sandlin, 2003	21
51-	Miriam Davis, 1998	22
52-	Jim Budde, 2002	22
53-	Cynthia Consentino, 2003	22
54-	Akio Takamori, 2000	23
55-	Richard Swanson, 2002	23
56-	Pamela Eariushaw Kelly, 2001	24
57-	Emma Rodgers, 2002	24
58-	Grace Bakst Wapner, 1994	24
59-	Lee Stoliar, 2003	25

60-	Mo Jupp, 1991	25
61-	Bill Albright, 2001	25
62-	Liz Bryant, 2002	26
63-	Nan Smith, 1995	26
64-	Judy Fox, 1999	26
65-	Beverly Mayeri, 2003	27
66-	Beth Cavener Stichter, 2002	27
67-	Andre Derain, 1907	29
68-	Constantin Brancusi, 1907	29
69-	Pablo Picasso, 1909	30
70-	Peter Voulkos, 1995, pişmiş toprak	34
71-	Peter Voulkos, 1958, pişmiş toprak	34
72-	John Mason, pişmiş toprak	34
73-	Theodor Bogler ve Gerhard Marcks, Otto Lindig'in Portresi, kupa, 1992	36
74-	Gerhard Marcks, 'Frauenkopf Maria', pişmiş toprak, 1916	36
75-	Paul Manship, Europa, 1930, porselen	38
76-	Jean Debarre, 'L'Adieu au Voyager', 1930, porselen	38
77-	Sandro Vacchetti, Figür ve Kedi, 1936	38
78-	Joan Miro, 1948	40
79-	Pablo Picasso, 1959	40
80-	Pablo Picasso, Fish Undated, 1951	40
81-	Elie Nadelman, pişmiş toprak, Kadın Figür, 1930	41
82-	Isamu Noguchi, pişmiş toprak, 'Buson', 1952	41
83-	Lucio Fontana, 1948	41
84-	Lucio Fontana, 1948	41
85-	Henry Moore, 'Anne ve Çocuk', 1984, Bronz	42
86-	Henry Moore, 'Kral ve Kraliçe', 1953, Bronz	43
87-	Alberto Giacometti, 1960, Bronz	43
88-	Viola Frey, 2002	45
89-	Viola Frey, 1982	46
90-	Michael Lucero, 'Hayalperest', 1984	47

91-	Sergei Isupov, 'Zaman Geliyor', 1997, porselen	48
92-	John deFazio, 1998	50
93-	Roy Lichtenstein, 1964	50
94-	Robert Arneson, 'Funk Sanatı Portreleri'	51
95-	Clayton Bailey, Critter, 1962	51
96-	Jason Lim, 'Just Dharma', porselen, Venedik Bienali, 2007	56
97-	Valerie Collart, sırlanmış seramik	56
98-	Magdalena Abakanowicz, 1982	57
99-	Candeğer Furtun, 1996	57
100-	Anthony Gormley, 1993	58
101-	Ali Teoman Germaner, pişmiş toprak, 2006	62
102-	Ali Teoman Germaner, pişmiş toprak, 2006	62
103-	Ilhan Koman, pişmiş toprak, 1978, Paris	63
104-	Ilhan Koman, pişmiş toprak, 1978, Paris	63
105-	Zühtü Müridoğlu, 'Oturan Erkek Figürü', pişmiş toprak	63
106-	Saim Bugay, 1980-1990 Arası Çalışmalarından, pişmiş toprak	64
107-	Sadi Diren, pişmiş toprak, 1994	64
108-	Erdoğan Bakla, Genç Kız, Akçini, 1992	65
109-	Kamuran Çizer & Sevim Çizer, 'Zırhlar' serisinden	65
110-	Azade Köker, 1981	66
111-	Azade Köker, 1991	66
112-	Candeğer Furtun, 1994	66
113-	Ayfer Karamani, pişmiş toprak, Kadın Figürleri	67

GİRİŞ

Yeni biçimlerin ve eğilimlerin oluştuğu Modern Sanat sürecinde seramik, kendi içerisinde gelişmiş, resim ve heykel ile olan ilişkisini ilerletmiştir. Ardından bakış açısı sorgulanan bir malzeme konumuna gelen seramik, farklı arayışlar içinde olan kimi sanatçılar tarafından tercih edilmiştir. Günümüzde seramik, gelenekselliği ile birlikte var olması ve aynı zamanda heykel üsluplarını içinde barındırmasıyla soyut ve figüratif biçimlendirmelerde kullanılmıştır. Figür heykelleri, eski çağlardan bu yana insanın kendisini ve çevresindekileri ifade edebilmesi için üretilen köklü bir geleneğe sahiptirler. O zamanın koşullarında farklı amaçlar için üretilen bu heykeller, sanat nesnesi kimliğinden uzaktırlar. İlk çağlardaki popülerliğini daha da ilerleten figüratif seramik heykeller, günümüzde seramik sanatındaki diğer çalışmalar gibi, sanat nesnesi kimliği kazanmıştır. Seramik sanatında önemli bir ifade unsuru olan figüratif heykeller, bazı dönemlerde kimi sanatçılar için özel bir üslubu ifade ederken, bazen de artık aşılması gereken bir gelenek olarak kabul edilmiştir.

Adını biçimlemeden alan figürasyon kavramının günümüzde özel bir eğilime dönüşmesiyle bu anlayış yepyeni bir noktaya ulaşmıştır. Seramiğin farklı sanat dalları ile olan etkileşimi ve dönemlere ayak uydurma çabası sonucu, bu gelenekten halen kopmadığı ve aslında kendi içerisinde daha da geliştiği gözlemlenir. Yaşanılan sürecin birikimlerinin sanatçının içsel dünyasıyla bağdaşması, bu anlamda yapılan eserlere yansımaktadır.

Günümüzde farklı anlatım yönleriyle çeşitlilik kazanan ve sanat eseri olarak nitelendirilen figüratif heykeller, seramik sanatı adına apayrı bir anlayışı simgelerler. Almış olduğum heykel eğitimi, kil aracılığı ile yaptığım figüratif heykelleim başlangıç noktasıdır. Dolayısıyla seramik sanatında yaygın olarak uygulanan bu tarzın, heykel sanatına göre yapım süreci ve birtakım teknik yönlerden farklılıklar taşıması, bir malzeme olarak seramiğe olan ilgimi arttırmıştır. Figüratif seramik heykellerin modern sanat sürecinde hangi biçimlendirme unsurlarıyla yapıldığı ve seramiğin geçirdiği aşamalarla birlikte bu alandaki öneminin incelenmesi, yapılan araştırmanın başlıca amacıdır.

I. BÖLÜM

FIGÜRATİF HEYKEL GELENEĞİ

1.1. Plastik Sanatlarda Figüratif Heykel Geleneği

Figüratif heykel geleneği tarihin her döneminde varlığını sürdürmüştür. İnsanoğlu kendi imajını yansıtmaktan asla vazgeçmemiş ve sanat tarihinin dönemsel etkileriyle birlikte biçim değiştirmiştir. Figüratif heykeller biçimsel olarak sınır tanımayan bir ifade unsurudur. Bunun nedeni insanın gelişimini halen sürdürmekte olması ve farklı üslup arayışlarında bulunmasıdır. Bu düşünce figüratif anlayış dışındaki biçimlendirmeler içinde geçerlidir. İkinci bir alternatif olarak düşünülen soyutlama kavramı, figürasyonun tersine, biçim ve renklerin temsili olmayan öznel bir kullanım olarak tanımlanır. Aynı zamanda ‘nonfigüratif’ sanat terimi ile değişmeli olarak kullanılır.

20. yüzyıl modern heykel sanatına kadar olan süreçte, çoğunlukla anıtsal boyutlarda yapılan figür heykelleri, sanatçıların kendi üsluplarını yansıtmalarıyla birlikte, insan vücuduna birebir bağlı kalınarak üretiliyordu. 19. yüzyılın sonlarında çalışmalarını farklı bir tarzda sürdüren Auguste Rodin, çeşitli biçimsel arayışlara girerek, heykel sanat tarihinde yeni bir dönem başlatmıştır. Çalışmalarında anıtsallık yerine insancılığını tercih etmiş ve anlatımcı bir üslupla süslemelerden kaçınmıştır. Daha sonraki dönemlerde figüratif heykel, sanatçının içsel dünyasını daha çok yansıtmalarıyla yorumlanabilir bir biçime dönüşmüştür.

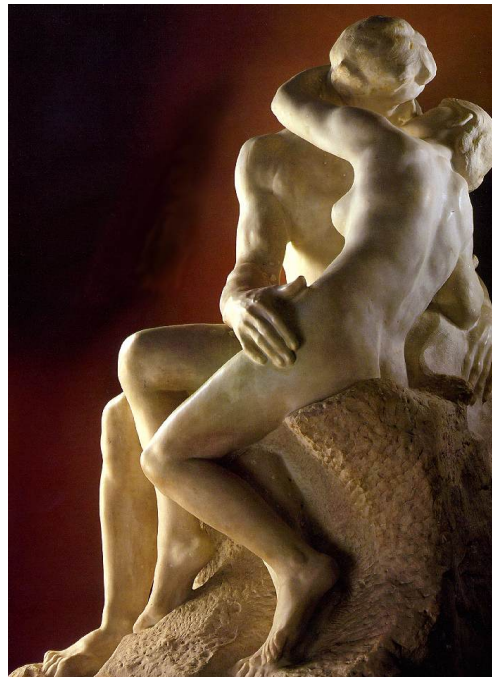
Resim 1- Antonio Canova, 1822

Resim 2- Auguste Preault, 1848

Resim 3- Auguste Rodin, 1909

Resim 4- Auguste Rodin, 1886

Görsel sanatlarda figüratif heykeller farklı malzemeler ve tekniklerle uygulanmıştır. Sanatçılar, bronz, metal, taş, alçı, ahşap, kil gibi heykel sanatının temel malzemelerini kullanarak figür heykelleri üretmişlerdir.

Resim 5- Raoul Hausmann, 1919
Ahşap, metal

Resim 6- Constantin Brancusi
1953, bronz

Resim 7- Naum Gabo, 1916

Resim 8- Jeri Hollister, pişmiş toprak

Resim 9- Henry Moore, 1938, taş

Resim 10- Wilhelm Lehmbruck, 1916, bronz

Resim 11- Antoine Bourdelle, 1908, alçı

1.1.1. Figüratif Heykel Geleneğinde Seramik

Resimden sonra en önemli ifade aracı, toprağı biçimlendirmektir. Ana malzemesi olan kilin kolay bulunması, en yalın biçimde kişinin kendini ifade etmesini sağlaması, maddi ve manevi gereksinimleri karşılaması, seramiğin çağlar boyu varlığını sürdürmesine neden olmuştur. Seramik malzemenin bu özelliklerinden farklı alternatifler ortaya çıkmıştır. En önemlisi insanın kendisini ve çevresindekileri ifade etmesi için üç boyutlu olarak kili şekillendirmesiyle başlar. İnsan ve hayvan figürleri en belirgin olmakla birlikte ‘figür’ü sadece bununla sınırlandırmak yanlıştır. Bir masa, sandalye, ağaç veya kitap bile aslında bir figürdür. Gerçek yaşamda eşya olarak nitelendirilirler fakat bir sanat nesnesi olarak düşünülduğünde veya bir tabloda yer aldıklarında figüratif kavramının içine girerler. İlk seramik figüratif buluntular sıkıştırılmış kil ile yapılmış hayvan ve insan biçimlendirmeleridir. Eski çağlardan beri özellikle en çok şekillendirilen ve vurgulanan insan ve hayvan figürü olduğu için ön planda tutulmuşlar ve zamanla vazgeçilmez bir sanat anlayışı haline gelmişlerdir. Biçim olarak çekiciliklerini uzun zaman korumuşlar ve sanatın temel konularından birini oluşturmuşlardır. Geçmişte birçok anlam yüklenen bu biçimsel imgeler farklı amaçlarla üretilip kullanılmışlardır. Bazılarının fonksiyonel amaçla üretilmesine rağmen süsleme ve el işçiliğinin ustalığı bu figürlerin kimine heykelsi bir kimlik kazandırmıştır.

Bunun yanı sıra eski tarihlerde topraktan insan ve hayvan figürleri veya sembolleri tasarlamak, tüm toplumlarda dinsel seremoniler veya ayinler için günlük yaşamı belgeleme niteliğinde bir geçmişe sahiptir. Bu heykelcikler eski toplumlarda seremoni ve ritüellerde kullanılmak için yapılmıştır, bazen de günlük hayatın bir dökümünü içerirler. Ayrıca cenaze törenlerine ve ölüyü hatırlama yollarına da hizmet ederler. Diğer yandan bu figür heykellerinin küçük kopyalarının çocuklar için oyuncak olarak üretildiğine inanılmıştır. Günümüzde nedeni belli değildir ama oldukça yaygın olan bu geleneği takip etmek, seramik sanatçıları hayvan, insan veya fantastik figüratif heykelleri saplantı haline getirmiş gibi göstermektedir.¹

¹ Susan Peterson / Contemporary Ceramics with 261 Colour Illustrations, Laurence King Publishing / Printed in China 2000, sy.102

Neolitik çağdan bu yana insan yaşamında gerek işlev gerekse gelenek yönünden vazgeçilmez bir yere sahip olan seramik, artık günümüzde sanatsal bir malzemeye dönüşmüştür. Böylece fonksiyonel yönü dışında insanın kendini ve duygularını da ifade etmesini sağlayan bir malzeme haline gelmiştir. Resim ve heykel gibi farklı disiplinlerin konularını paylaşması ve çeşitli öğelerini bünyesinde barındırması da aslında seramiğe çok yönlülük kazandırmıştır. Eski çağlardan bu yana gelişimini sürdüren seramik, soyut çalışmaya uygun bir sanat malzemesi olmuş ve özellikle de figüratif anlayış alanında oldukça ilerlemiştir.

Resim 12- Boğa formunda idol kasesi

M.Ö. 14. yüzyıl, Hattuşa-Büyükkale, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

Resim 13- Lahit, pişmiş toprak

M.Ö. 510-550, Louvre Müzesi, Paris

Resim 14- Çin Atı, pişmiş toprak
6. Hanedan, Victoria & Albert Müzesi

Resim 15- Toprak Askerler
M.Ö. 210

Resim 16- Büst, pişmiş toprak
M.Ö. 575, Murlo Arkeoloji Müzesi

Resim 17- Büst, pişmiş toprak
12-14 yy., Afrika

Topraktan yapılan ilk hayvan ve insan figürleri, şu anda daha farklı şekilde ve içerikte yapılmaktadır. Günümüzde figüratif anlamda üretilen eserler, sanat tarihindeki bütün gelişmeler ve bu gelişmelerin getirdiği farklılıklara göre şekillenmiştir. Figürasyon kavramı çerçevesinde yapılan çalışmalar devamlılığa ve uzun bir tarihe sahip olması bakımından tercih edilen anlatımlardan biridir. Dünyanın ilk günlerinden bu yana oldukça fazla sorgulanan, biçimsel değişimlere uğrayan ve sanatçılar arasında kimi zaman özel bir anlayış kimileri için ise artık aşılması gereken eski bir gelenek olarak kabul edilen figüratif heykel tarzına, günümüzde birçok disiplin içerisinde rastlamak mümkündür. İçinde yaşanan zamanın ve sanatçının anlayışına göre gerçekçi veya soyut olarak biçimlendirilmişlerdir. Bu, günümüz seramik sanatında oldukça belirgindir ve diğer plastik sanat dallarında olduğu gibi seramikte de özgünlük ve yaratıcılık temel sorun haline gelmiştir.

Günümüzde sanatçının halen figürasyondan, yani kendisinden kopamadığını görürüz. Bunun, içinde bulunduğumuz şartlar ve dünya düzeninde insanın kendisini yani özünü arama ve tekrar var etme çabası olduğuna inanıyorum. İnsanoğlunun tüm bu karmaşa içerisinde kendisinden vazgeçmemesini, üretilen eserlerin ve kimi zamanda simgeleştirilen heykellerin bir yansıması olarak görmek mümkündür. Bu durumu, ünlü bir Alman yazar olan Kasimir Edschmid'in sözleri özetle vurgulamaktadır.

“ Dünya zaten var. Onu tekrarlamak anlamsız olur. Özünde arayıp bulmalı onu ve yeniden yaratmalı, sanatın en büyük görevi bu. (...) İnsan bu sanatla en yüce ve acınacak olana dönüşür: İnsan olur.” (Kasimir Edschmid, 1918)²

² Ernst Barlach/ Modern Çağ heykeltıraşı, sy.31

1.2. Figüratif Seramik Heykel Anlatımları ve Örnekleri

1.2.1. Figüratif Heykelde Süsleme Unsuru

Heykel anlatım biçimlerine örnekler vermeden önce, çalışmaların genelinde gözlemlenen belirgin bir unsura değinmekte fayda var. Bu, heykellerde fazlasıyla ön plana çıkmış olan süsleme unsurudur. Bütün zamanlarda, herkes tarafından algılanabilecek şekilde imajlar yaratmak ve hikayeler anlatmak için heykel veya fonksiyonel amaçla üretilen objeler üzerine uygulanır. Özellikle Amerika’da funk seramik sanatçılarının çalışmalarında gözlemlenir. Bir dekor üslubu olarak da tanımlanan süsleme unsuru, günümüzde Bauhaus’tan esinlenilerek, tasarımcılar ve mimarlar tarafından tüm dünyada sergilenmiştir. Dolayısıyla ilk dönemlerdeki süslemenin yeniden keşfedilişi olarak da tanımlanabilir.³

Resim 18 - Koç Formunda Riton, Frigya, M.Ö.1000
Gordion Müzesi, Türkiye

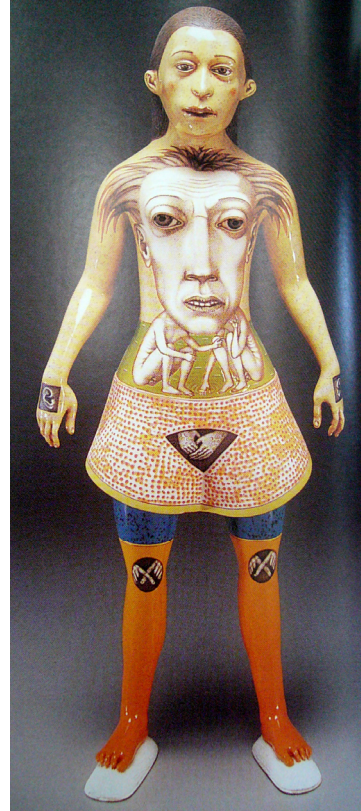
³ Seramik Yüzeylerde Resimsel Yansımalar / Prof. Zerrin Ersoy, Marmara Üniversitesi GSF. Seramik Bölümü, <http://www.serfed.com/dergi/7/08-SANAT>

Resim 19 - Sfenks Başı, pişmiş toprak
M.Ö. 540-530, Teb

Resim 20 – Washington Ledesma
2002

Resim 21 - Sergei Isupov
2003

Seramik sanat dünyasında bugünkü süslemeye dönük eser veren birçok sanatçı bulunmaktadır. Bu anlatım yolunun renk unsurları ve resimsel öğeler ile birlikte sıklıkla kullanılması, her stilde üretim yapan seramik sanatçıların ilgisini çekmiştir. Günümüzde özellikle farklı kültürlerden sanatçıların uyguladıkları dekor unsuru son dönem figüratif heykeller üzerindeki en önemli anlatım şeklidir. Bu uygulamanın bu kadar rağbet görmesinin nedeni, kolaylıkla duygu çağrışımı yaparak anlatımı kolaylaştırması ve kişiye özgü olan sembolik değerlerin rahatlıkla sergilenebilmesidir. Aynı zamanda ilk insanların sembolleri basit ana hatları ile mağara duvarlarına ve kayalara çizmesi ile günümüzde kullanılan bu teknik arasında bağlantı olması olağandır. Son derece çeşitlilik gösteren bu teknik, biçimlere hareketlilik ve canlılık katar. Ancak çoğu figür heykelinin de biblo görünümünden sıyrılmasını sağlayamaz.

1.2.2. Figüratif Heykelde Biçimsel Anlatımlar

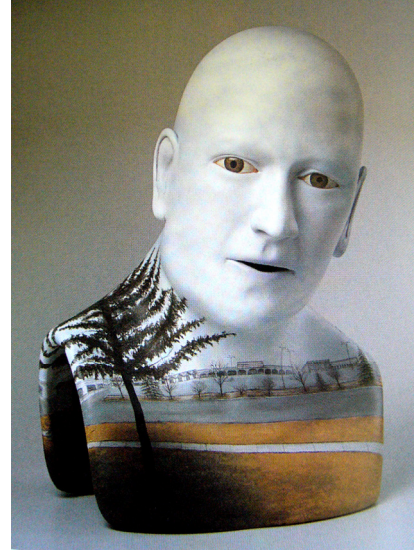
Süsleme unsurunun yanı sıra figüratif seramik heykel alanında gözlemlenen farklı anlatım biçimleri mevcuttur. Bunlardan bazılarını tezimde şöyle sınıflandırdım;

- Büst ve Torsolar
- Vücut Detayları
- Karikatürize Edilmiş Eserler
- Birebir figür anlatımları
- Stilize edilmiş anlatımlar

1.2.2.1. Büst ve Torsolar

Resim 22 - Anthony Bennett, 2002

Resim 23 - John Woodward, 2001

Resim 24 - Diane Eisenbach, 2000

Resim 25 - Jeff Hamilton, 2001

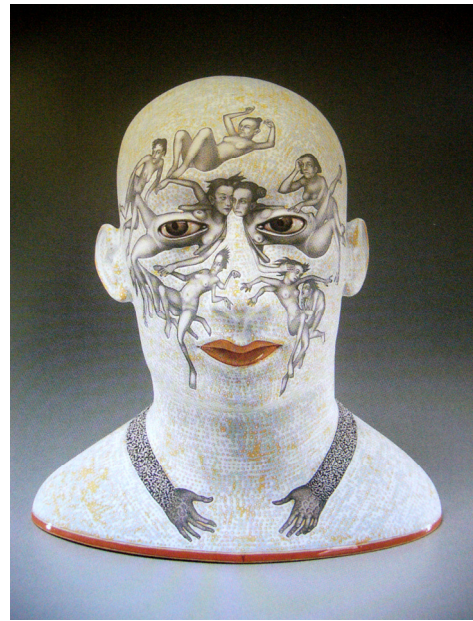
Resim 26- Jim Jansma, 1997

Resim 27- Karen Louise Fletcher, 2001

Resim 28- Erdinç Bakla, 1992

Resim 29- Sergei Isupov, 2002

Resim 30- Marylou Higgins, 2003

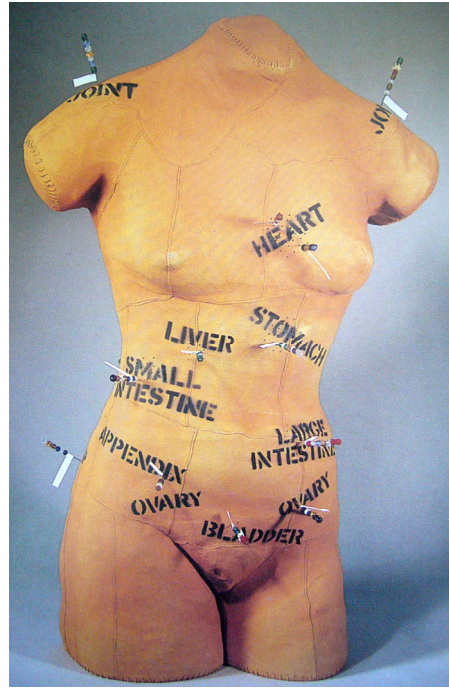
Resim 31- Jack Earl, 2003

Resim 32- Connie Kiener, 2003

Resim 33- Beverly Mayeri, 2001

Resim 34- Glenn Phifer, 1999

Resim 35- Kathleen Holmes, 2003

Resim 36- Lale Andıç, 2006

Resim 37- Garrett Masterson
2000

Resim 38- Shelley Wilson
1995

Resim 39- Shelley Wilson, 1998

1.2.2.2. Vücut Detayları

Resim 40- Hayley-Jay Daniels, 2002

Resim 41- Peter Mayer, 2002

Resim 42- Candeğer Furtun, 1994

Resim 43- Stephen Patt, 1997

Resim 44- Connie Kiener, 2003

Resim 45- Allan Rosenbaum, 2003

1.2.2.3. Karikatürize Edilmiş Anlatımlar

Resim 46- Hide Sadohara, 2003

Resim 47- Karen Marie Portaleo, 2003

Resim 48- Melody Ellis
2003

Resim 49- Anthony Natsoulas
2002

Resim 50- Red Weldon Sandlin, 2003

Resim 51- Miriam Davis, 1998

Resim 52- Jim Budde
2002

Resim 53- Cynthia Consentino
2003

Resim 54- Akio Takamori, 2000

1.2.2.4. Stiliz Edilmiş Anlatımlar

Resim 55- Richard Swanson, 2002

Resim 56- Pamela Eariushaw Kelly, 2001

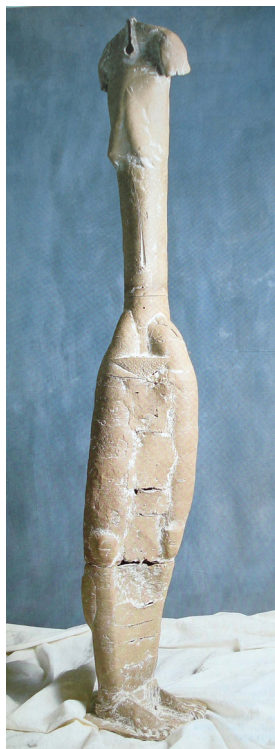
Resim 57- Emma Rodgers
2002

Resim 58- Grace Bakst Wapner
1994

Resim 59- Lee Stoliar, 2003

Resim 60- Mo Jupp, 1991

Resim 61- Bill Albright, 2001

1.2.2.5. Birebir Figür Anlatımları

Resim 62- Liz Bryant, 2002

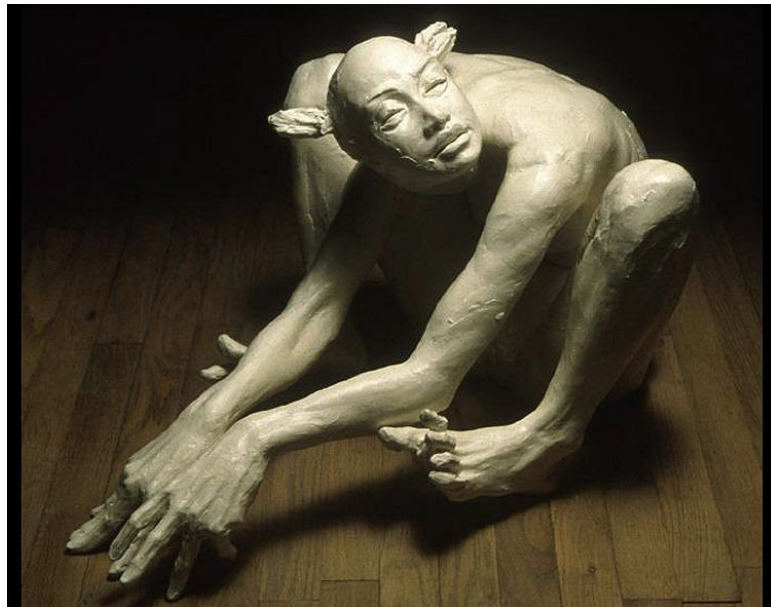
Resim 63- Nan Smith, 1995

Resim 64- Judy Fox, 1999

Resim 65- Beverly Mayeri, 2003

Resim 66- Beth Cavener Stichter, 2002

2. BÖLÜM

MODERN SANAT VE SONRASI SERAMİK

2.1. Modern Sanat

Modern sanat, değişen toplumsal ve ekonomik ortamın koşullarına göre, sanatta geleneksel veya tarihsel birtakım biçim ve kalıpları yıkmaya yönelik bir dönemdir. Birçok tarihçiye göre Modernizm, 19. yüzyılın sonlarındaki sanayileşme ve şehirleşme gibi sınırsız ilerleme inancı taşıyan toplumsal değişime karşı oluşan sanatsal bir tepkidir. Bu dönemde üretilen yapıtların tümü 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın özelliklerini taşır ve ortaya çıkan farklı akımlar çoğunlukla birbirlerine zıt olsalar da aslında hepsi deneysel sanatı desteklemiştir. Teknolojinin gelişmesiyle sanat disiplinleri birbirine karışmaya başlamıştır. 1890'larda ortaya çıkmaya başlayan farklı üsluplar ve akımlar aslında Modern sanatın çekirdeğini oluşturma niteliğindedirler. 20. yüzyılın ilk yarısının yenilik getiren akımlarını içeren bu döneme 'Modernizm' adı verilir.

2.1.1. Modern Sanat Akımları

Modern sanat görüşleri doğrultusundaki akımları ve üslupları içeren Modernizm dönemi, gerçekliği sorgular. Bu dönemin sanatçıları modern dünyanın geçmişten bütünüyle farklı olduğunu ve sanatın kendi modernliğiyle yüzleşerek ve keşfederek kendini yenilemesi gerektiği duygusunu paylaşmışlardır. Ortak yönelim, sanatın doğası ve insan yaşanmışlığıyla ilgili sorulara yanıt aramaktır.⁴

⁴ İzmler Sanatı Anlamak / Stephen Little, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, sy.98

Dünyadaki değişimlere Avrupa sanatı farklı konularla tepki gösterirken soyut sanat her alanda kendini belli eder. Tarihsel yönden aslında 19. yüzyılın ürünü olan soyut sanat, kişinin iç dünyasını yansıtan ve doğa görüntülerine bağlı olmayan kompozisyonlara dayalı bir sanat görüştür. Soyut resim denemelerine 1910'da başlayan Kandisky'nin ardından Mondrian soyut sanatı evrensel bir biçim dili olarak kabul etmiştir. Farklı arayışlara sahne olan bu dönemde kimi sanatçılar biçimleri geometrize edip nesnelliği ortadan kaldırırken, kimileri de, örneğin dışavurumcular, gerçeği kendi kişisel algılayışlarına göre çalışmalarına yansıtırlar.⁵

Ardından biçimsel anlayışa tepki olarak, 1902'lerde, 1907'ye doğru Derain, Picasso ve Brancusi'de ortaya çıkan doğrudan doğruya bedene dönüş ve geometrik biçimlere doğru bir yönelim başlar. Dolayısıyla çizgileri ve biçimleri basitleştirme ve daha geometrik hale getirme eğilimi, ifade açısından Kübizmin diline uygun bir üslup olarak benimsenmiştir.⁶

Resim 67-Andre Derain, 1907

Resim 68- Constantin Brancusi, 1907

⁵ Sanatta Devrim / Nazan İpşiroğlu, Mahzar İpşiroğlu / Remzi Kitabevi, 1993, sy.52

⁶ Sanat Tarihi / Xavier Barral I Atlet, Kültür Kitaplığı:39; Sanat:5 Haziran 2006, sy.85

Resim 69- Pablo Picasso, 1909

1910'larda, yeni bir biçim dilinin yaratıldığı dönemlerde oluşan Kübizm akımının kökleri aslında 1901'e uzanır. Bu akım, Cezanne'ın aynı resim içinde çoklu bakış açılarını kullanmasıyla ortaya çıkmıştır. Kübistler, nesnelerin dış görünümünü değil, özlerindeki yapıyı ifade etmeyi amaçladılar. Nesneleri farklı açılardan betimleyerek zaman ve mekan içindeki hareketlerini araştıran Kübistler'in tuval üzerinde yakalamaya çalıştıkları uğraş, 'resime kavramsal bir yaklaşım' olarak tanımlandı. O dönemin 'Kavramsal' anlayışı, Cezanne'ın masalar ve üzerindeki nesnelerin birbirine zıt açılarda resimlendiği geç dönem yapıtlarında görülebilir.⁷

Çağımız sanatının biçim aldığı yıllar 1910'larla 1930'lar arasına rastlamaktadır. Bu süreçte Kübizm sanat tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Fovizm, Dışavurumculuk ve Gelecekçilik dahil tüm temel sanat akımları bu dönemde ortaya çıkmıştır. Çağdaş sanat akımlarının getirdiği değişimlerle Natüralizm dönemi kapanıp soyut sanat dönemi başlamıştır. Bunun en önemli belirtilerinden biri, verilen biçimlerden hareket etmeden, yeni biçimler oluşturulmaya başlanmasıdır.

⁷ İzmler Sanatı Anlamak / Stephen Little, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, sy.107

Soyut sanata atılan adım, kimi seramik sanatçılarının geleneksellikten uzaklaşıp yalnızca forma indirgenmiş yapıtlar üretmelerine neden olmuştur. Tamamen soyut anlamda üretilen eserlerde ise eserin özünün atlanması, içeriğin zayıf kalmasına neden olmuştur. Sonraki yıllarda modernleşen toplumlarda, Birinci Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkan Dada Hareketi, modernleşmeyle birlikte gelişen başkaldırmanın da sanat dilini oluşturabileceğini göstermiştir. Bu hareket, bütün geleneklerden kopan devrimci bir iradeyi temsil eder.

1918’de yayımlanan ilk Dada manifestosu, dışavurumcuları “zamana karşı duygusal direnç” göstermekle suçlamışlardır. Dada hareketinin ana öğeleri rastlantı ve saçmalık olarak kabul edilmiştir. Günlük yaşamdaki rolüne ilişkin yeni bir bilinci tanımlamış ve günümüzde halen kullanılan hazır malzeme (ready-made) anlayışının da öncülüğünü yapmıştır. 1914’ten sonra sanat yapıtları oluşturmak amacıyla birtakım hazır nesnelere kullanan Marcel Duchamp şöyle söylemiştir;

“Ready-made” sözcüğü 1915’te, ben ABD’ye gittiğimde ortaya çıkmıştır. Sözcük olarak ilgilendirdi beni ama bir bisiklet tekerini bir tabureye, çatal aşağıda kalacak şekilde koyduğumuzda kesinlikle bir ready-made fikri veya başka bir şey yoktu, sadece bir eğlenceydi bu. Bu amaçla belli bir düşüncem, sergileme, betimleme gerekçem yoktu [...].”⁸

Bu sözleriyle Duchamp, aslında deneysel olan bir girişimde bulunmuş ve bu çalışması daha sonra onun sanat dünyasında farklı bir kimlik üstlenmesine neden olmuştur. Bu Dada deneyiminin yanı sıra, 1915’te Süprematizm ortaya çıkar. Süprematizm, geometrik ve renksiz bir resim anlayışını benimseyen, Rus sanatçı Kazimir Maleviç tarafından geliştirilmiştir. Maleviç, kendi yapıtlarının sanatın ruhuna uygun olduğu kadar sanatsal geleneğe de karşı durduğuna inanarak, bu özgürleşmeyi “yeni gerçeklik” olarak ilan etmiştir. Süprematizm, Batı sanat ve tasarımını 1920’ler ve 30’lar boyunca etkilemiştir.⁹

⁸ P.Cabanne, Entretiens avec Marcel Duchamp, Paris, P.Belfond, 1967, Sanat tarihi, sy.137

⁹ ...İzmler Sanatı Anlamak / Stephen Little, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, sy.112

Modern sanatın, bu oluşum sürecindeki eğilimler, akımlar ve sanatta farklı arayışlarla şekillenmeye başladığı görülür. Kübizm, Dada ve Süprematizm akımlarının yanı sıra, Gerçeküstücülük, Gelecekçilik, Yeni Dışavurumculuk, Primitivizm ve Fovizm gibi daha birçok akım bu dönemde ortaya çıkar ve bir renk skalası gibi sanatçı yaşamında var olur. Aynı zamanda sanat yaşamında 1910 ve 1930'lu yıllar arasında Batı sanatını kapsayan oldukça yoğun gelişmeler mevcuttur. Ancak 1930'dan sonra bu etkinlikler savaş yüzünden kesintiye uğrar.

Ardından sanatın geneline baktığımızda II.Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ve tüm soyut sanat akımlarını kapsayan bir sanatsal eğilim varolur. Bu eğilimin, Serbest Biçimli Sanat, İformel Sanat veya Soyut Dışavurumculuğun Avrupa sanatındaki karşılığı gibi çeşitli tanımlamaları vardır. 1940'larda ABD'de gelişmeye başlayan bu akım, etkisini 1950'ler boyunca göstermiştir. Modern Sanat süreci içerisinde büyük öneme sahip olan bu eğilim farklı sanat dallarını düşünce ve biçim anlamında etkilemiştir.

Bu eğilimin en belirgin özelliği figürasyonu reddetmesi, şeklin, nesnenin ve formun dışlanmasıdır. Sanatçılar çalışmalarında doğal görünüşleri ve biçimleri olduğu gibi yansıtmaktan kaçınmışlardır. Çoğunlukla resim sanatında etkisini gösteren bu eğilim, geleneksel sanattaki hiyerarşik yüzleşmeyi ortadan kaldırmıştır. Burada esas kaygı, resimlerin istendiği gibi yapılması ve hiçbir yasaya bağlı olunmamasıdır. O zaman bu resimlerin gerçekten bir anlamı var mı? Yaratıcıları bunlara nasıl bir anlam biçiyor? Bu soruların yanıtı olarak özellikle 50'li yılların sanatçılarının ifadeleri ve kaygıları, resimlerin anlam safhalarından çok resim safhasını önemsemeleri üzerinedir. Bu da demektir ki artık eserin oluşum süreci, ifade ettiği anlamdan veya duygudan daha önemlidir. Bir bakıma sanatçı çoğunlukla bir şey ifade etme kaygısından uzak durarak kendi içsel dünyasını yaşamaya ve bunu yaparken heyecanlanma peşindedir. Bu dönemde üretim yapan sanatçılar, hareketli resim çizme özgürlüğüne kavuşmuşlar, malzemenin büyüsunü izleyiciye sunmuşlar ve mekana nüfuz etmişlerdir. O dönemin önemli sanatçılarından, soyut dışavurumcu ressam Jackson Pollock'ın resmi özünde bir mekandır aslında.

O halde bu soyut sanat olgusunun ve sanatçıların farklı alanlarda da yeni bir ifade anlayışına kapı açtıklarını söylemek yerinde olur. Artık sanatçılar obje olgusundan uzaklaşarak fikirler ve eylemler aracılığıyla kimi zaman anlık veya süreli performanslar sergileyeceklerdir. Heykel sanatına bakıldığında Avrupa’da, 1950’li yılların başında değişik denemeler ve arayışların olduğu görülür. Klasik anlamda kullandığımız ‘heykel’ kavramı, bu tarihlerde dönüşüme uğrar. Sanatçıların farklı arayışları, sanatı değişik biçimde ifade etme istekleri ve heyecanları artık bir dönüm noktası niteliğindedir. Hareketin ve sürecin malzeme olarak kullanılması öncelikle “Çevre”, “Happening” gibi yeni sanatsal uygulama biçimleri oluşturmaya başlamıştır. En hareketli dönemi 60’lı yıllar olan bu uygulamalar, vücut sanatı, süreç sanatı, performans sanatı gibi deneysel oluşumları da beraberinde getirecektir. Bu eğilimler içerisindeki sanatçılar, çok çeşitli malzemeler kullanmış, farklı hedefler geliştirmiş ve farklı gruplar halinde sınıflandırılmış olsalar da biçimciliğe bir alternatif getirmek adına ortak bir amaç taşırlar. Bu dönemde bazı seramik sanatçıları soyut dışavurumculuk üslubunda eserler üretmişlerdir. Amerika’da 1950 ortalarında Soyut Dışavurumcu Seramik Eğilimi adı altında, Peter Voulkos ve John Mason etkili oldular. Peter Voulkos, çalışmalarında sırlı yüzeylerde soyut dışavurumcu üsluplar kullandı. Çok geçmeden Voulkos ve onu takip eden sanatçılar, “çömlekçi” veya “zanaatçı” olarak değil, seramik heykel sanatçısı olarak anılmıştır. Daha sonra Robert Turner, Karen Karnes, David Weinrib, Chicago Üniversitesinden Ruth Duckworth, Cranbrook Sanat Akademisi’nden Richard DeVore ve diğer birçok sanatçı bu eğilimi takip etti. Onlar modernist harekete geç katılmalarına rağmen, malzemenin gerçekliği, orjinallik, kavramın saflığı, köken, dekorasyonun reddi ve onları bu ortak görüş altında toplayan diğer ilkelerle birlikte bu eğilimin değerlerini paylaştılar.

1960’lı yılların sonlarında sanat dünyası tümüyle yeni bir anlayış olan Kavramsal Sanat’ın ortaya çıkmasıyla sarsılmıştır. Kavramsal sanat aynı yıllarda etkin olan Antiform, Land Art, Postminimalizm gibi sanatı anlam ve amaç açısından sorgulayarak, geleneksel sanatın sınırlarını zorlayan ve genişleten avant-garde bir akımdır.¹⁰

¹⁰ 1960 Sonrası Sanat Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar / Semra Germaner, sy.47

1968’lerde sanatçılar yapıtlarında objeyi kaybetmeye ve kavramı ön plana çıkarmaya çalışmışlardır. Bu dönemde sanatın geçiciliği vurgulanmaya çalışılır ve sanat ile artık düşünce olarak ilgilenilir. İlk kez Sol Lewitt tarafından tanıtılan Kavramsalcılığın ana felsefesi, sanatın maddi bir nesneden çok bir ‘kavram’ olduğudur. Buna göre sanat yapıtı bir fikir veya konseptten oluşur. Sanatçıya göre, önemli olan malzeme değil, gerçek yapıtı oluşturan, işleyen ve araştıran fikir ve dildir. Sanatçının hedefi ve izleyicinin tepkisi yapıtın bütünleyici parçalarıdır. Yurt dışında olduğu gibi Türkiye’de de Kavramsal Sanat, 1960’ların bütün Karşı-Biçimci girişimlerden kaynaklanan ve resim-heykel geleneğinin dışında kalan her türlü çalışmayı niteleyen kapsamı geniş bir terim niteliğindedir.

Kavramsalcılığın öncülerinden olan Kosuth bir makalesinde, estetiği sanattan ayırmış ve nesnelerin fiziksel niteliklerini biçimbilimsel bağlamda çözümleme eğiliminde olan Biçimcileri eleştirmiştir. Ona göre Duchamp’ın hazır-nesnelere sonra, sanatın odak noktası biçimbilim sorunu olmaktan çıkarak işlev sorununa dönüşmüş, bir başka deyişle, vurgu görüntüden kavrama kaymıştır.¹¹

Resim 70- Peter Voulkos
1995, pişmiş toprak

Resim 71-Peter Voulkos
1958, pişmiş toprak

Resim 72- John Mason
pişmiş toprak

¹¹ Arayışlar, Resim ve Heykelde Alternatif Akımlar / Nancy Atakan, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, sy.11

Sanatın, hiçbir sanat “mesleği”nin etkinlikte bulunamayacağı salt fikirlere indirgenmesi ve özellikle maddilikten arındırılması büyük tartışmalara yol açar. Kimileri kavramsal sanatı savunurken kimi eleştirmenlerde söz konusu hareketin geçici bir modadan ibaret olduğunu söylemişlerdir. 1970’li yılların sonunda resmin ve heykelin güçlü bir şekilde geri dönüşü kavramsal sanatın sonunu getirmiş gibi gözükür ancak bu eğilimin kalıntıları içinde etkinliklerini sürdüren sanatçılara günümüzde halen rastlanır.¹²

2.1.2. Modernizm Döneminde Seramik Sanatı’ndaki Değişimler

Modern Sanat süreci, içerisinde farklı oluşumları, akımları ve hareketleri barındırır. Modernleşmeye çalışan dünyada sanat olgusu dış etkenlerle farklı kimliklere bürünmüştür. Seramik sanatı dahil diğer tüm disiplinler, modernizmin her evresinden etkilenmiş, zamana ayak uydurmaya çalışmış ve değişmiştir.

18. yüzyılda sanayinin ve makine üretiminin egemen olduğu bir ekonomiye geçiş sürecinin yaşandığı Sanayi Devrimine kadar seramik, ‘çömlekçilik’ kimliği taşıyordu. Bu dönemde, küçük atölyelerde elde üretilen seramik testi ve kap kacak kullanımı azalmış, yerlerini fabrikalara devretmişlerdir. Bu toplumsal hareketlilikle beraber, endüstrinin işçi grubuna daha iyi hizmet edebildiği düşüncesi oluşmuştur. Dolayısıyla endüstrileşmeyle birlikte sanatın estetik içeriği arasında düşünsel bir çatışma olduğu gözlemlenir.

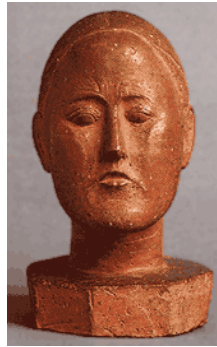
1919’da Walter Gropius’un Weimar’da kurduğu Bauhaus tasarım okulu, seramik adına yapılan en önemli girişimlerden biri sayılabilir. İşlev ve kullanıma dönük el sanatlarının yeniden canlanması ve aynı zamanda sanatçıların seramik malzeme ile sanatsal işler üretmeye teşvik edilmesi bu konuda bir başlangıçtır. Burada mimari eğitimin ağırlıklı olmasının yanı sıra, Walter Gropius ve Gerhard Marcks önderliğinde bir seramik atölyesi kurulmuştur.

¹² Sanat Dünyamız / 20.Yüzyılda Heykel, Sayı:82 Kış 2002, Yapı Kredi Yayınları, sy.81

Burası zamanla kendine has bir biçimde gelişmiş ve sanatsal projeler üreten bir bölüm olmuştur. Üretilen şeyler genellikle vazo işlevini gören hassas formlar ve heykellerdir. Bunlar her ne kadar tamamen fonksiyonel gözükseler de artistik işlevleri önceliklidir. Bauhaus Tasarım Okulu, aynı zamanda 19. yüzyılın sonuna doğru ortaya çıkan ve Avrupa seramik sanatına çok uzun süre damgasını vurmuş olan, Arts and Crafts Hareketi'nden etkilenmiştir. Sanatlar ve El Sanatları anlamına gelen bu hareket, Endüstri devriminin sosyal, ahlaksal ve sanatsal karmaşasına bir karşı çıkış niteliğindedir. Bu hareketin önderi olan William Morris, kötü seri üretim mallarının niteliksizliğini vurgulayarak geçmişin el sanatlarına dönmeyi amaçlamıştır, ancak geleceğe yön veren tasarım atılımları geliştirmiştir. Bu dönemde artık endüstrileşmeyle birlikte sanatçılar ve tasarımcılar kültürlerini yeni kompozisyon biçimleri, renk yansımaları, algılama formülleri ve içselleştirilen konularıyla ifade etmeye yönelmişlerdir. Sanatlar ve El Sanatları hareketi, Türk seramik sanatını 1970'lerin sonlarına kadar etkisi altına alacaktır.

Resim 73- Theodor Bogler ve Gerhard Marcks
Otto Lindig'in Portresi, kupa, 1922

Resim 74- Gerhard Marcks, 'Frauenkopf Maria',
Pişmiş toprak, 1916

Esas seramik merkezli özgün eserlerin çıkışı ise Bernard Leach'ın okulu ile başlamıştır. Bir süre Japonya'da kalan ve İngiltere'ye dönen Bernard Leach, seramik ağırlıklı bir sanat okulu açmış ve burada seramik ve porselen için özgün formlar geliştirmiştir. Yüksek dereceli çamurlarla tasarımı birleştiren Leach, aslında farkında olmadan gerçek "Seramik Sanatı"nın temellerini atmaya başlamıştır. Üretilen formlar Leach'ın Japonya'dan getirdiği işlevsel çıkışlı ama estetik esaslı bir Uzakdoğu kültürüyle beslenmiştir. Dolayısıyla seramik sanatının ilk yıllarındaki heves ve büyük coşku artık yerini daha bilinçli, araştırmacı bir tavır ile yeni anlatım biçimlerine bırakmıştır. Bu durum seramik sanatında yeni bir ifade arayışı olarak görülmüştür. Artık seramik yavaş yavaş artistik özelliği ön plana çıkan bir form malzemesi durumuna gelmiştir.¹³

19. yüzyıl sonunda Amerika ve Avrupa'yı etkileyen ve Yeni Sanat olarak adlandırılan Art Nouveau hareketi ise, daha çok mimari, iç dekorasyon ve çeşitli tasarım alanlarında etkisini göstermiştir. Bitkisel ve geometrik olmak üzere iki türlü eğilimi olan bu akım sanat ve el sanatları hareketinin bir uzantısı sayılabilir. Mimarlık ve diğer görsel sanatlarda cam ve seramik gibi malzemeler serbestçe bir araya getirilerek çoğunlukla simetrik olmayan düzenlemeler oluşturulmuştur. Bu akımın sanatçıları doğadan alınan biçimleri stilize etmişlerdir. Bunun yanı sıra uçuşan saçlı kadın ve hayvan figürleri, çiçek ve dal motifleri bu akımda üretim yapan sanatçıların esin kaynağı olmuştur.

Ardından 1920'lerde ortaya çıkan ve 1930'lara kadar, görsel sanatların yanı sıra mimarlıkta ve endüstriyel tasarım alanında etkisini gösteren Art Deco hareketi, seramik sanatını etkilemiştir. El emeğine değil sanayiye dayalı olan bu hareket içerisinde lüks eşyaların yanı sıra az sayıda seri üretim mallarına rastlanır ve yapılanlar çoğunlukla geometrik unsurlara dayanır. Bu hareket içerisinde üretilen eserler genellikle klasik bir üslubu ve mitolojiyi içerir. Çoğunlukla balerin ve dansçı figür heykelleri tasarlanmıştır ve atletik tip figürlerin 1930'dan sonra popüler olduğu gözlemlenir.

¹³ Cumhuriyet'in Renkleri, Biçimleri / İstanbul, Mayıs 1999, Tarih Vakfı Yayınları, sy.72

Art Deco'yu Modernizmin moda'ya dntrlm biçimi olarak varsaymak yerinde olur. Art Deco hareketi, estetik, sosyal, ekonomik ve politik yönden sanat ve endüstri arasındaki işbirliğini yansıtn oldukça faal bir dönemdir.¹⁴

Resim 75- Paul Manship, Europa, 1930, porselen

Resim 76- Jean Debarre
'L'Adieu au Voyager', 1930, porselen

Resim 77- Sandro Vacchetti
Figür ve Kedi, 1936

¹⁴Art Deco And Modernist Ceramics / Karen McCreedy ,Introduction by Garth Clark, with 287 Illustrations, 201 in color, Thames And Hudson Ltd., London, 1995 sy.132

1930'lu yıllarda ekonomik sebeplerden dolayı birçok sanatçının seramik üzerine tasarım yapmaya yöneldiği gözlemlenir. Sanatçılar dekoratif sanatın kariyerlerine yardımcı olacağını düşünerek bu konu üzerinde üretim yapmaya başlamışlardır. Ayrıca savaş sonrası 1930 ve 1940'ta önemli sayıda heykeltıraşın seramiğe dönüşü, seramik malzemenin mermer veya bronz nazaran daha elde edilebilir ve satın alınabilir olması yüzündendir.

1950'lere gelindiğinde Pablo Picasso'nun da içinde bulunduğu, seramik sanatıyla ilgilenen Avrupalı resamlara karşı bir sempati duyulmuştur. Joan Miro, Jean Cocteau, Georges Braque, Antoni Tapies, Matisse ve Chagall gibi sanatçılar seramik sanatıyla ilgilenmişlerdir. Bu sanatçılar, seramiğin dekoratif ve geleneksel işlevinin tersine malzemenin sanatçıya sağladığı ifade imkânlarını ön plana çıkarmış ve çalışmalarında seramiği sanatsal açıdan değerlendirmişlerdir. Böylece seramik kavramı yeniden biçimlenir. 20. yüzyılın önemli seramikçilerinden etkilenen Miro, 1944 yılında üç boyutlu anlatımı seramikle denemiştir. Gaudi'nin mimarisinden ve seramik sanatçısı Artigas'tan etkilenerek birçok heykel ve seramik üretmiştir. Seramik eserlerinde eski ve tarih öncesi kültürlerde kullanılan hayvansı şekillere yer vermiştir. Onu çağdaşlarından farklı kılan nokta, mizah anlayışıdır. Aynı zamanda 1950 yılında seramik malzemenin sanatla ne kadar ilişkilendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Picasso'nun seramik serüveni ise Fransa'da başlamış, ardından mitoloji, balık, kuş gibi temalarla üç boyutlu çalışmalar yapmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısının sanatsal hareketlerinin çoğuna katılmış ve tüm eğilimlerden yararlanarak farklı bir üslup ve anlatım geliştirmiştir.¹⁵

¹⁵ 20.Yüzyılda Yeni İfade Arayışları ve Seramik Sanatı, Seramik Türkiye Dergisi Ocak-Şubat 2006 sayı-13, sy.103-104

Resim 78- Joan Miro, 1948

Resim 79- Pablo Picasso, 1959

Resim 80- Pablo Picasso, Fish Undated, 1951

Seramik sanatı alanında 1920 ve 1950 ortalarında az sayıda kayda değer eser üretilmiştir. Bu dönemde seramik figüratif heykel çalışan birkaç tane güçlü sanatçı bulunmaktadır. 1925'ten bu yana figüratif seramik heykel üzerinde çalışan Lucio Fontana'nın yanı sıra, Elie Nadelman, Isamu Noguchi, Louise Nevelson ve diğer sanatçılar farklı medyalardan gelip bu süreçte yer almışlardır.¹⁶

¹⁶ Postmodern Ceramics Mark Del Vecchio – Thames&Hudson – with 327 illustrations, 247 in colour Introduction Meaning and Memory: The Roots of Postmodern Ceramics, 1960-1980, sy.9-10

Resim 81- Elie Nadelman
Pişmiş toprak, Kadın Figür, 1930

Resim 82- Isamu Noguchi
Pişmiş toprak, 'Buson', 1952

Resim 83- Lucio Fontana, 1948

Resim 84- Lucio Fontana, 1948

2. Dünya Savaşı ortalarında seramik alanında modernist tarzın gösterişi olan yüzeysel figürinler, figürler ve süslenmiş çömlekçilik ön plana çıktı. Savaşın ardından birçok üniversitenin güzel sanatlar bölümünde stüdyo zanaatlarına yönelik eğitim vermeye başlandı. Böylece işini çıraklık yaparak öğrenecek olan seramik, dokumacılık ve ahşap öğrencileri aynı zamanda resim, heykel, grafik gibi eğitimlerden geçerek sanat tarihi ve dünyası hakkında düşünceler öğrendiler.

Daha sonra pop art sanatçılarının ağaç, çamur, iplik, sentetik ve plastik malzemeler denemeye başlaması bundan kaynaklanabilir.¹⁷

Bu dönemde ayrıca birçok ünlü heykeltıraş ve ressam Amerika'ya göç etmeye başlamıştır. Genç seramik sanatçıları ise aşağı yukarı modernist bir sistem içerisinde, konuyu kendi ellerine almaya, çok miktarda ve etkili sanat yapıtları üretmeye başladılar. Britanya'da Lucie Rie, Hans Coper ve Ruth Duckworth, Constantin Brancusi, Alberto Giacometti ve Henry Moore'un neslinden etkilenerek çağdaş anlamda yapıtlar ürettiler.

Resim 85- Henry Moore
'Anne ve Çocuk', 1984, Bronz

¹⁷ Sanatın İcadı Bir Kültür Tarihi / Larry Shiner sanat ve kuram ayrıntı yayınları sy.410 birinci basım 2004

Resim 86- Henry Moore
'Kral ve Kraliçe', 1953, Bronz

Resim 87- Alberto Giacometti, 1960, Bronz

2.2. Modern Sonrası Dönemde Seramik

Modernizm yüzyıl boyunca sanatın, tasarımın ve mimarinin ilerici yönünü görmeyi prensip edinen estetik bir harekettir. Uzun bir yaşama sahip olan Modernizm bir tarz olarak 1960'a kadar etkisini sürdürmüş ardından daha hoşgörülü olarak kabul edilen Postmodernizm etkisini göstermeye başlamıştır. Postmodernizm, modernizm sonrası veya ötesi anlamında bir tanımlama olarak kullanılır. Yeni bir tarihsel evre olmamakla birlikte modernizmin kendi içerisinde genel bir kültürel durumu ifade eden dönem veya anlayıştır. Postmodernizm modern düşünceye ve kültüre ait temel kavramları irdeler. Özellikle görsel sanatlarda, tekniği, yöntemi, fotoğrafı, figürü ve reklam imgeleri gibi araçları içine alan bu dönem, sanatın anlatım dilinde parçalanmaya ve çoğulculuğa yol açmıştır.

Postmodern seramik sanatının kökeni, Amerika'da 1960'lar, Britanya'da ise 1970'li yıllara dayanır. Daha sonra 1970'lerin başlarında İngiltere, postmodern seramik sanatı içinde ikinci bir güç olarak ortaya çıkacaktır. Görsel sanatlarda postmodernizm, sanat için biçimlere teorilere ve girişimlere ev sahipliği yapmıştır. Bu, modelin ve dekorasyonun dönüşünü, alegoriyi, hikayeyi, figürasyonu ve tarihselliğin yeni şeklini beraberinde getirmiştir. Çağdaş sanatın yeniden canlandırılmasına olanak tanımıştır.¹⁸

Bu sürecin başlangıcında seramik sanatında bir içerik sorununun oluşmaya başladığı görülür. Seramik, fonksiyonel yönüyle birlikte, yeni anlatım ve ifade olanakları sağlayan yapısıyla bir adım öteye geçmiştir. Diğer zamanlardan çok daha farklı, yazınsal, maceracı ve tutkulu bir hale gelmiştir. Üstelik modernist bir ortak görüşle bir araya gelen topluluğu sürdürmeyi seçenler için bir neden ve teşvik yerine geçmiştir. Postmodernizm içinde birçok akımı ve eğilimi barındırır. Ortaya çıkan önemli oluşumlar, Kavramsalılık, Yeni Dışavurumculuk ve Minimalizm'dir. Postminimalizm, maksimalizm ve postendüstriyalizm ise postmodern dönem boyunca ortaya çıkan eğilimlerdendir.

¹⁸ Postmodern Ceramics Mark Del Vecchio – Thames&Hudson – with 327 illustrations, 247 in colour
Introduction Meaning and Memory: The Roots of Postmodern Ceramics, 1960-1980, sy.10

2.2.1. Postmodern Figüratif Eğilime Öncülük Eden Sanatçılar

Yurtdışındaki bazı seramik sanatçıları, soyut çalışmaların yanı sıra, günümüzde yaygın olarak uygulanan figüratif heykel tarzını tercih etmektedirler. Bu biçimlendirme üzerine işler üreten sanatçılar 'Postmodern Figüratif Heykel' olarak tanımlanan bir anlayışta çalışmalarını sürdürürler. Bu konuda öncü sayılan ve önemli eserler üreten birtakım sanatçılar farklı biçimlendirme tarzlarıyla figüratif heykel eğiliminin ilerlemesinde büyük rol üstlenmişlerdir.

2.2.1.1. Viola Frey

İnsanın sosyal ve ekonomik olarak çevresi ve doğa ile ilişkisini irdeleyen Viola Frey'in resim ve heykeli birleştirdiği ve seramik olgusunun tüm olanaklarıyla yaklaştığı büyük boyutlu çalışmalarında her iki malzemenin avantajını kullandığı görülmektedir. İnsanın zihinsel ve ruhsal yapısının vurgulandığı seramik heykellerinin ölçeği büyüktür. Viola Frey bu anlayışla yaptığı çalışmalarında California'daki Funk akımı içinde yer almıştır. 1970'te ürkütücü ama ilk görünüşte komik izlenimi veren hayvan heykelleri yapmaya başlamış, daha sonra insan figürlerine dönmüştür. Sanat dünyasının beğenilerini içeren diğer ilkelerden de etkilenmiş olan sanatçının, 1970 sonlarında çalışmalarındaki ifade anlayışı ve düşünceleri belirgin biçimde postmodern olmuştur.

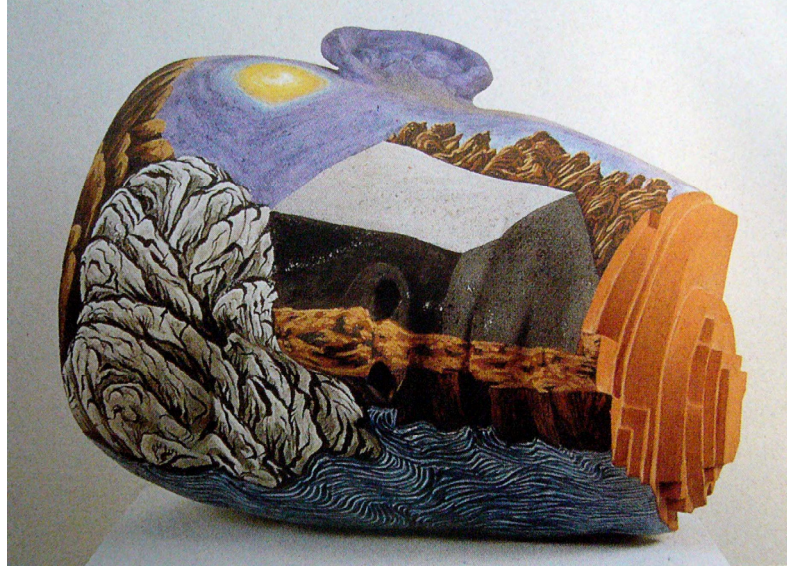
Resim 88- Viola Frey, 2002

Resim 89- Viola Frey, 1989

2.2.1.2. Michael Lucero

Michael Lucero'nun çömlek kırığı figürleri, seramik figüratif heykelin dramatik geri dönüş işaretlerinden biridir. Seattle'dan New York'a yerleşmiş olan sanatçı, 'büyük biçimsiz kafalar' serisini üretmiştir. Onların rüya imgelerini parlak ana renkler ile bir yüzeye resmetmiştir. En önemli figüratif çalışmaları 1990'da görülür. Bu tarihlerde ürettiği çalışmalarında kullandığı Kolombiya öncesi insan figürleriyle bu dönemin kültürel ikonlarını açığa çıkarmış ve onlara çok renkli bir hayat sunmuştur.

Resim 90- Michael Lucero, 'Hayalperest', 1984

2.2.1.3. Sergei Isupov

Rusyalı sanatçı Sergei Isupov, Lucero'nunki gibi benzer boyaları kullanarak parlak ve ışıltılı ana renkler elde eder. Isupov'un bu çalışmaları genellikle daha koyu ton özelliklerinde detaya inmesine rağmen, tamamen neşelidir. Aynı zamanda, Lucero ile benzer bir şekilde insan figürleri veya fantastik hayvan formlarının üzerine simgeler resmeder. Porseleni elle şekillendirerek yaptığı heykellerin üzerine desenlerini doğrudan kilin yüzeyine çizip, sonra fırça ile renkli astar ve oksitler kullanarak renklendirir. İllüstratif bir etki yarattığı seramiklerinde genellikle çıplak figürleri veya sadece insan başını ele alıp, üzerinde renklerle oynayarak iki veya üç boyutu bir arada ustaca kullanmaktadır. Sanatçı bir aileden gelen Isupov Ukrayna Sanat Okulu'ndan mezun olduktan sonra Estonya Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etmiştir. Tüm bu gelişmeler doğal olarak sanatçının vizyonunu genişletmiş ve genlerden de gelen bir etki ile son derece özel bir üslup oluşturmasına neden olmuştur.¹⁹

¹⁹ Postmodern Ceramics Mark Del Vecchio – Thames&Hudson – with 327 illustrations, 247 in colour, 149,151

Resim 91- Sergei Isupov
'Zaman Geliyor', 1997, Porselen

2.2.2. Funk Sanatı

Seramik postmodern dönemden itibaren, artistik anlatımı içerisinde farklı bir eğilimle kendini ifade eder. Bu eğilim, seramik sanatında 'funk' adı altında figüratif anlatımın temsilciliğini yapar. Seramik sanatı alanında ortaya çıkan Funk eğilimi, figür ağırlıklı ancak kısa süreli bir akım olarak karşımıza çıkar. Bunun yanı sıra 'Pop Sanat'ın kavramlarının benimsenmesi için gerçeğe uygun olarak doğrudan ve alaylı bir şekilde heykel uygulamaları ile ilişkilendirilir. Pop sanatı'ndan kısaca bahsetmek gerekirse, bu, özellikle Amerika ve İngiltere'de soyut dışavurumculuğa tepki gösteren genç sanatçıların 1960'larda bir akım haline getirdikleri sanat türüdür. Kısa bir dönemi içeren bu sanat türü, 1950'lerde İngiltere'de doğmuş, gelişimini ise ABD'de sürdürmüştür.

Akımın önde gelen isimleri; Claes Oldenburg, Andy Warhol ve Roy Lichtenstein'dir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen köklü değişimlerin bir getirisi olarak nitelendirilen Pop sanatı aslında tüketime yardımcı bir reklam aracıdır ve kimi sanatçılara göre bir yaşam tarzı olmuştur. Çizgi roman başta olmak üzere medya ve sinema bu sanatçılar için bir esin kaynağıdır. 1961'de bu eğilimin oldukça tanındığı bir dönemde, figüre geri dönüş gözlemlenir. Postmodern dönemin seramik sanatına ve sanatçılara getirdiği belki de en önemli şey, funk sanatı aracılığıyla oluşan figüratif seramik heykel anlayışıdır.

Funk sanatçıları popüler kültür üzerinde etkili olmak isterler ve daha sonraki yıllarda yavaş yavaş Pop Sanat'a yaklaşarak daha dayanıklı gereçlerle daha özenli yapıtlar üretmeye başlarlar. Bu iki akım arasındaki farkla birlikte seramik ilk defa bir görsel anlatım malzemesi değil bir tavır olarak, "Funk (Dehşet) Sanatı" içinde belirmiştir. Pop Sanatı ve Funk Sanatı her ne kadar aynı dönemde ortaya çıksa da aralarındaki farklılıklar göz ardı edilemez. Funk Sanatı, Pop Sanat'ın farklı bir versiyonu olarak tanımlanır. Pop sanat gibi aynı unsurlara sahiptir ama genellikle iç dünyayı açığa vurur. Her iki eğilimin amacı da ticari sanattır ve tüketimi özendirmeyle ilişkilidir. İkisi de sıradan ve gündelik imajları kullanır, esprilidirler. Pop'un düzenli, soğukkanlı ve tarafsız olduğu yerde Funk, sıcak ve düzensizdir. Funk saldırgan ve açıkken, Pop incelikli ve ironiktir.

Amerika'da 1960 tarihinde oluşan Funk eğilimi, 20. yüzyılın önemli seramik sanatçılarından olan Robert Arneson'un gelmesiyle başlamıştır. Diğer öncüleri ise Rudy Autio, Jerry Rothman, Ruth Duckworth, Kenneth Price ve John Mason'dır. Dadacılık ve Gerçeküstücülük'ten etkilenen bu akım, seramik heykelin oluşumunda uygulanabilirlik ve fonksiyon dışında artistik araç olarak kili kullanan sanatçıların bir bölümü için yeni bir kapı açmıştır. Kilin kullanımı, sır ve sıratlı teknikleriyle birlikte diğer deneysel tekniklerin gelişimi, modern seramiğin ve güzel sanatların yeni artistik ifadelerine katkıda bulunmuştur.

Resim 92- John deFazio, 1998

Resim 93- Roy Lichtenstein, 1964

Resim 94- Robert Arneson
'Funk Sanatı Portreleri'

Resim 95- Clayton Bailey
Critic, 1962

Kazanılan bu deneyimler 21. yüzyılda halen, yeni formlar yaratmak için seramik sanatçıları ve diğer medyalardaki sanatçılar arasında paylaşılır. Bir süre sonra Howard Kottler ve Fred Bauer liderliğinde ikinci bir Funk seramiği ekolü oluşturulur. 1966'da açılan 'Funk Sanatı' adlı sergi, tüm Amerika'nın ve Avrupa'nın bu akımdan haberdar olmasını sağlamıştır. Artık daha şık ve itinalı işler üretilmeye başlanmıştır. 1969 tarihinde yeni bir yorumla İngiltere'ye sıçrayan bu eğilim, seramik sanatıyla güncel sanatsal dil arasında bir bağ oluşturma çabasına girmiştir. Sanatçılar ürettikleriyle 'kitch' masaüstü bibloların malzemelerini, tekniğinden ve gelenekselliğinden uzaklaştırarak, gündelik dertlerin ve sorunların dışı vurumu olarak ifade etmişlerdir. Basit malzemeli ve düşük dereceli, her amatörün uygulayabileceği işler üretilmiştir. Sanat üretiminin çokta hayatın dışında olmadığını göstermek adına, seramik malzemeyle ifade edilen şeylerin altyapılarını kurmak yerine, ifade etmediklerini aramışlardır. Bu sayede gündelik objeleri fetişleştirerek pop sanata, iç enerjilerini forma yansıtmalarıyla soyut dışavurumculuğa gönderme yapmışlardır. Aynı zamanda Kavramsal sanat ile ilişkileri, güncel ve kişisel yaşamla olan düşünsel kaygıları sayesinde kimi zaman örtüşmüştür.²⁰

Seramik sanatta teknik engellerin aşılmasında, kavramların değişmesinde Amerikan sanatının, funk ve postmodern süreçlerin büyük rolü olmuştur. Özellikle Funk sanatı sürecinde yeni heykel anlayışı, figüratif seramik heykelin yeni heykelsi formları içerisinde köklü bir rol oynamıştır. Bu yeni form, bir bakıma da seramik sanatının modern sanatla olan ilişkisini, kitle tüketim kültürünün birleşmesiyle oluşan kombinasyonla sağlamıştır.

²⁰ 20. Yüzyılda Yeni İfade Arayışları ve Seramik Sanatı, Seramik Türkiye Dergisi, Ocak-Şubat 2006 sayı-13, sy.106

2.2.3. Seramik Malzemenin Heykel Sanatında Kullanımı

Bir malzeme olarak seramik, yalnızca kendi alanında değil farklı dönemlerde farklı alanlarda da kullanılmıştır. Tarih boyunca heykel sanatında büyük bir öneme sahip olan seramik, üç boyutlu eserlerin üretiminde yer almıştır. Biçimlendirme olarak heykele yakınlığı ve diğer birçok malzeme ile uyum sağlayabilme özelliğinin olması seramiği multimedya çalışmalarına da yönlendirmiştir.

1960'lar dan sonra modern seramik sanatındaki temel sorun, seramiği bir “zanaat” olarak benimsemekten yana bir eğilim gösteren geniş kitleye, seramiğin heykel sanatı gibi, boşlukta yer kaplayan üç boyutlu ve hacimsel bir sanat dalı olduğunu göstermektir. Çağdaş estetik değer ölçülerinin bu sanat dalı için de geçerli olduğu bilincini yaygınlaştırmak hedef alınmıştır. Teknik açıdan heykelle arasındaki sınırın derinleşmesine karşın, “kütle” formu açısından ona yaklaşan seramik, sonuçta onu üreten kişinin düşünce ve duyarlılık dünyasıyla bütünleşebildiği oranda, özgün ve yaratıcı niteliğini kazanabilir duruma gelmiştir. Dünyadaki gelişme de bu yönde olmuştur.²¹

Diğer bir yandan, seramiğin heykelle kesiştiği noktalarda ortaya çıkan esere heykel mi, seramik mi yoksa başka bir şey mi dememiz gerekir sorusuna yanıt olarak şunlar öne sürülebilir; Heykel ve seramik ile ilgili bir ilişkilendirme yapacak olursak, seramik malzemeyle yapılan, pişirilen ve sırlanan üç boyutlu işlerin artık ‘seramik heykel’ adını aldığını görürüz. Bunun nedeni artık seramiğin heykel gibi bir biçimlendirmeye yönelmesidir ki, ‘seramik heykel’ tanımı buna uygun düşmektedir. Sanat adına üretilen üç boyutlu her obje heykeldir.

²¹ Erdiñ Bakla / Kaya Özsezgin, Bilim Sanat Galerisi, 2000, sy.25

Burada sadece malzemenin getirdiği pişirme ve sırlama gibi teknik farklılıklar, yapılan eseri insanların bildiği genel heykel düşüncesinden ayırır. Ancak bu bize iki farklı bakış açısı da sunar. Seramik heykel hem heykel sanatı içerisinde farklı bir dal olmuştur, hem de seramik sanatı içerisinde yine ‘dal’ diyebileceğimiz farklı bir sanatsal uygulamaya dönüşmüştür. Seramik heykel tüm seramik sanatı içerisinde dekorasyondan ve zanaattan ayrı tutulan ve sanat olarak düşünülen bir kategoridir. Sonradan oluşan bu kategorinin sanat yaşamında geç yer edinmesindeki sebeplerden biri, birçok heykel sanatçısının seramik sürecine ait teknik ve beceri birikimine sahip olmaması olabilir. Aynı zamanda seramik heykel yapım aşamalarının heykel sanatında popüler sayılabilecek anıtsal boyutlara imkan vermemesi de bir dezavantajdır.

Bu durum Peter Voukos gibi bir grup sanatçının ortaya çıkmasıyla değişmeye başlamıştır. Gerekli beceriye, yaratıcı düşünceye ve bilgiye sahip olan bu sanatçılar başarılı ve özgün seramik heykeller üretmişlerdir. Günümüzde çoğu sanatçı hayat dolu bir dürtüyle pişmiş toprağı heykele çevirmektedir. Seramik Heykel anlayışında seramik tek başına bir malzeme olmasının yanında, farklı malzemelerle birlikte de kullanılır. Bir ifade aracı olarak seramik, aynı zamanda yerleştirme ve performans üsluplarına dahil edilir.

Mimarinin bir parçası olarak veya çevre düzenlemelerinde, günümüzde kendine özgü yaratıcılığı olan bir malzeme konumuna gelen seramik, böylece modern sanatın geniş dünyasında kendisini meşrulaştırmıştır. Ancak burada seramik sanatçıları adına birtakım problemler mevcuttur. Birçok seramik sanatçısı heykelin gerektirdiği köklü tekniklere ve beceriye sahip olmalarına rağmen başlangıçta birer çömlekçi olarak yetiştirilirler. Heykel eğitiminde verilen sanatsal düşünce ve estetiğe yönelik kaygılar, bu eğitimi almayan seramik sanatçıları adına büyük bir kayıptır. Dolayısıyla üretilen eserlerde düşünsel altyapı yetersizliği söz konusudur. Buna örnek olarak heykel eğitiminde anatominin çözümlenmesine yönelik alınan modelaj ve anatomi dersleri seramik eğitiminde alınmamaktadır. Biçimin temelini bu adım üzerinden atıldığını düşündüğümüzde, heykel eğitiminde ilk adım olarak nitelendirilen bu derslerin, plastik sanatların her dalında öğrenilmesi fayda getirecektir.

Seramik sanatının heykel sanatı ile olan yakın ilişkisini göz önünde bulundurursak verilmesi gereken bu eğitim aslında kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Sadece desen üzerinden değil aynı zamanda insan vücudu üzerinden birtakım çözümlerinin çalışılması temeldir ki; soyutlama veya stilizasyon, temel olan bu adımın öğrenilmesinden sonra gelişecektir. Figüratif heykel çalışmaları günümüzde seramik heykel alanında yaygın olarak uygulanır. Yapılan uygulamaların anatomi bilgisi göz önüne alınarak işlenmesi, biçimsel yönden bir yeterliliğin ve olgunluğun ortaya konmasını sağlayacaktır.

Malzemenin gerçek önemine ve özelliğine değinmek gerekirse, neden seramik sorusuna şu şekilde cevap vermek yerinde olabilir. Bu kaygı heykel sanatında sıkça karşımıza çıkan neden mermer veya neden metal sorularıyla aynıdır. Ancak karşılığı ‘çünkü seramik eğitimi alıyorum’ veya ‘çünkü ben bir yontu sanatçısıyım’ türünde cevaplar olmamalıdır. Bir seramik sanatçısı, üretirken öyle bir düşünsel süreçten geçmelidir ve öyle bir tercih yapmalıdır ki yaptığı obje ancak seramik malzemesiyle bir anlama ulaşsın. Bir heykeltıraşın mermeri seçmesinin nedeni irdelediği konunun sadece mermerle uyum sağlayacak olması veya bunu ifade etmenin tek seçeneğinin mermerde bulunmasıdır. Gerek Kavramsal sanat, gerek güncel sanat veya diğer akımlara bağlı sanat uygulamaları için bu kaygı geçerlidir ve geçerli olmalıdır. Ancak bu şekilde yaratmanın gerçek keyfine varılabilir. Tıpkı heykel ve resim gibi seramik sanatı da bu konuda çeşitlilik göstermiştir ve sanatçılar bazen destekleyici malzemeler, elemanlar kullanmışlardır. Malzeme ile fikir veya üretimin getirdiği diğer şartlar her zaman uyum sağlamayabilir. Ancak deneyim ve seçenek sonsuzdur.

Heykel sanatına yönelik fikirler ve konular uygun olan malzeme ve süreç doğrultusunda geliştirilir. Bir sanat eseri üretme sürecinde fikir, teknik, malzeme ve hayal gücüne uyum sağlayacak şekilde geliştiğinde iyi sonuçlar ortaya çıkabilir. Heykel sanatı içerisinde farklı bir yeri olan seramik, tekniğin ve malzemenin getirdiği sınırlayıcılığı aştığında yeni bir bakış açısı kazanabilir.

Resim 96- Jason Lim

'just dharma', porselen, Venedik Bienali, 2007

Resim 97- Valerie Collart

Sırlanmış seramik

Yeni bir ifade üslubu olarak ortaya çıkan yerleştirme uygulamalarına bazı sanatçılar pişmiş toprak kullanarak yaptıkları figüratif seramik heykelleriyle dahil olmuşlardır. Eserlerin kaide üzerinde sergilenme olgusundan uzaklaşıldığı bu dönemde figüratif heykeller, açık alanlarda veya galerilerde farklı düzenlemelerle karşımıza çıkar.

Resim 98- Magdalena Abakanowicz, 1982

Resim 99- Candegör Furtun, 1996

Resim 100- Anthony Gormley, 1993

2.2.4. Modern Sonrası Türk Heykel Sanatı

1960'lar boyunca ve 70'lerin başlarında sanatçılar, bütün dünyada sanatın yapısına ilişkin varsayımları ve değişimleri eşzamanlı olarak hissetmiş ve sorgulamaya başlamıştır. Bu değişimleri özümseme süreci çoğu zaman çekişmeli olmakla beraber aynı zamanda dinamik bir sanat ortamı doğurmuştur. Bu süreç içerisindeki sorgulama, resim-heykele ve Biçimcilik olarak bilinen modernist öğretiye bir tepki niteliğindedir. Türk sanatı bu gelişmeleri uzaktan izlemiş ancak olaya geç dahil olmuştur.

Türk Heykel Sanatı bu tarihlerde, doğayı klasik anlamda etüt fikrinden uzaklaşıp, saf plastik biçimleri keşfetmeye yönelik bir eğilimdedir. Figür ve büst geleneği çözülür, geometrik formların alternatif bir dil oluşturabileceğini düşünen modernist bir varsayım oluşur.²²

²² Ernst Barlach Modern Çağ heykeltıraşı / Bildhauer der Moderne, sy.51

Ardından küçük bir grup Türk sanatçı, Avrupa’da resim ve heykel geleneğine karşı gelişen bir düşünce akımının ortaya çıktığını fark etmiştir. O tarihlerde Altan Gürman tarafından “Sanat’ın Öteki Yüzü” yorumu Türkiye’ye getirilmiştir. Bir sonraki kuşağı etkileyecek olan bu düşünce genç sanatçılara Pop Sanat’ı, Dadacılığı ve Gerçeküstücülüğü tanıtmış ve Duchamp’ın düşünceleriyle ilgili yorumlar sunmuştur. Batı’da resim ve heykelin alternatifleri kimi akımlarla kendini gösterirken, Türkiye’de “Sanat’ın Öteki Yüzü” diye adlandırılan bu anlayış İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’nde yeni yeni gelişmeye başlamıştır. 80’li yılların başlarında ise Akademi’nin girişimiyle bazı sergiler düzenlenecek, Şükrü Aysan, Osman Dinç, Füsun Onur, Ayşe Erkmen, Gülsün Karamustafa gibi sanatçıların katıldıkları Yeni Eğilimler sergileriyle Türk sanat ortamına çağdaş sanat eğilimlerini sokma çabası görülecektir.

Batı sanatında farklı veya önde giden gelişmelerin yanı sıra Türkiye’de plastik sanatların modernizmden daha geç etkilendiğine dikkat çekmek gerekir. Bu gecikme, günümüzde sanat ve toplum arasında uyumsuzluğa neden olabilecek bir dezavantajdır. Batı, tarihsel süreç içerisinde birçok toplumsal olay, savaşlar ve devrimlerle bilinçli bir sanat tarihi süreci yaşarken, Türkiye böyle bir sürece sahip değildir. Avrupa evrimleşme niteliğinde tüm akımların içerisinde yer almış ve bunları sindirene kadar diğer bir adıma geçmemiştir. Bunun yanı sıra, resim ve heykelin sorunlarını bünyesine alarak yeni bir biçimsel dil ortaya koyan minimalizm gibi bir geçit, Türk plastik sanatlarını içine almaz. Her ne kadar birkaç sanatçının üslubu bu anlamda oluşsa da genelleme yapılamamaktadır. Bu yüzden Batı sanatındaki farklı anlatım biçimlerinin şekillenme sürecinin benzerini bizde aramak zordur. Seramik sanatı, Batı ülkelerinde 20. yüzyılda bir sanat dalı olarak kabul edilmiştir. Türkiye’de bu sanat dalı, Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin dini inançlar nedeniyle resim ve heykel gibi sanat dallarına yasaklar getirmesi sonucu ancak Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra önem kazanmıştır. Bu yüzden Türkiye’de plastik sanatlar, Avrupa’nın yaşadığı süreci özümseyemeden sadece görerek, kendi içinde bir çıkış aramıştır. Bu çıkış, bazı sanat dallarında kimi zaman yapaylığa ve bu da düşünsel yönden bir altyapı sorununa yol açar.

2.2.4.1. Türkiye’de Figüratif Seramik Heykeller

Türkiye’de çağdaş heykel sanatının gelişiminde önemli rol üstlenen bazı sanatçılar bulunmaktadır. Sanat yaşamlarının bazı dönemlerinde figüratif anlamda yapıtlar üreten bu sanatçılar, farklı malzemeler kullanarak değişik arayışlara girmişlerdir. Eserlerinde seramik malzeme kullanmışlar ve heykel alanında önemli bir unsur olan kili figüratif çalışmalarında benimsemişlerdir. Çağımızın heykel ve seramik sanatına özgünlükleriyle damga vuran bu sanatçılar, farklı biçimsel arayışlarla kendi tarzlarını oluşturmuşlardır.

Çalışmalarında çoğunlukla bronz malzeme kullanan Ali Teoman Germaner, ağırlıklı olarak hayvan figürleri tasarlamıştır. Kendine özgü mitolojik bir atmosfere sahip olan eserlerinde işlediği konular malzeme ile uyum içerisindedir. İlhan Koman’ın plastik, ağaç ve alüminyum gibi farklı malzemelerle tasarladığı eserlerinde bir devamlılık ve hareket mevcuttur. Bunun yanı sıra Paris’te sahnelenen bir tiyatro oyunu için yaptığı sahne ve maske tasarımları, pişmiş topraktan ürettiği figür heykelleridir. Hayvan ve insan figürlerinden oluşan bu heykeller, biçimsel olarak keyifli bir anlatıma sahiptirler. Zühtü Müridoğlu çalışmalarında çoğunlukla ahşap malzeme kullanmıştır. Kil ile uyguladığı kompozisyonların yanı sıra figüratif anlamda ürettiği yapıtları mevcuttur. Biçimsel olarak Giacometti’nin heykellerini andıran figür kompozisyonlarını bronz ve pişmiş topraktan yapmıştır. Zühtü Müridoğlu’nun öğrencilerinden biri olan heykeltıraş Saim Bugay, figüratif heykel ağırlıklı çalışmış, ahşap, bronz ve seramik gibi malzemeler kullanmıştır. Tasarladığı hayvan heykellerinde mizahi bir hava sezilenir. Karikatürize edilmiş kimi seramik çalışmaları mekanda yerleştirme olarak sergilenmiş, bu yönü, zamanın yenilikçi bir üslubu olarak benimsenmiştir. Bir seramik sanatçısı olarak 1960’larda etkinlik göstermeye başlayan Erdiç Bakla, soyutladığı insan portrelerini seramik malzemenin doğallığını bozmadan biçimlendirir. Çalışmalarında geleneksel seramik kalıplarından kaçınması, Erdiç Bakla’nın eserlerini heykel kavramına daha çok yakınlaştırmıştır. Bu durum seramik ve heykelin nasıl büyük bir uyum içerisinde biçime dönüştüğünün en iyi örneklerinden birisidir.

Seramik malzemenin sunduğu geniş imkanlardan faydalanarak yeni teknikler geliştiren Sadi Diren ise, ürettiği duvar seramiklerinin yanı sıra figüratif anlamda çalışan bir diğer sanatçıdır. Anadolu'nun köklü geleneğinden etkilenererek ürettiği yapıtlarında yalın biçimleri tercih etmiştir. Sevim Çizer'in 'zırhlar' isimli torso serisi, gerek biçimsel gerekse sır teknikleri yönünden figüratif seramik heykel anlamında önemlidir. Bu çalışmalarda sır teknikleri ile oluşturulan taş, metal gibi çeşitli dokuların farklı imajlar yaratması, çekici bir serüvenin kanıtıdır. Figüratif seramik heykel adına uzun yıllar çalışmalarını sürdüren Ayfer Karamani, çalışmalarında çoğunlukla toprağın yalın formlar içeren doğal halini tercih etmiştir. Hareketli kompozisyonlarda sergilediği her bir heykelinin, kendi içerisinde ayrı bir dünyası vardır.

Akademi'de Sadi Diren atölyesinde eğitim gören seramik sanatçısı Azade Köker ise, seramikte malzemenin sınırlarını zorlayan sanatçılardan birisidir. Çalışmalarında genellikle erkek ve kadın imgelerini toplumsal açıdan irdeleyen Azade Köker, pişmiş toprağı, yerleştirme tarzında sunduğu figür heykelleri için bir ifade aracı olarak kullanır. Sanatçının üretim yaptığı yıllar, formun ötesinde içeriğinde giderek ön plana çıkmaya başladığı bir dönem olması açısından plastik sanatlar adına önemlidir. Aynı yıllarda çağdaş seramik sanatı adına farklı bir yol izleyen Candeğer Furtun'un 1980 yıllarının sonunda ürettiği yapıtları seramik insan figürlerine dönüşmüştür. Figürü kol ve bacak gibi parçalara ayırdığı çalışmalarında seramiğin seri üretim tekniğinden faydalanmıştır.²³

²³ Seksenlerde Türkiye'de Çağdaş Sanat: Yeni Açılımlar, İpek Duben – Esra Yıldız, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, sy. 242-272

Resim 101- Ali Teoman Germaner
Pişmiş toprak, 2006

Resim 102- Ali Teoman Germaner
Pişmiş toprak, 2006

Resim 103- İlhan Koman
Pişmiş toprak, 1978, Paris

Resim 104- İlhan Koman
Pişmiş Toprak, 1978, Paris

Resim 105- Zühtü Müridoğlu
Oturun Erkek Figürü, pişmiş toprak

Resim 106- Saim Bugay
1980-1990 Arası Çalışmalarından, pişmiş toprak

Resim 107- Sadi Diren, pişmiş toprak, 1994

Resim 108- Erdinç Bakla
Genç Kız, Akçini, 1992

Resim 109- Sevim Çizer
'Zırhlar' serisinden

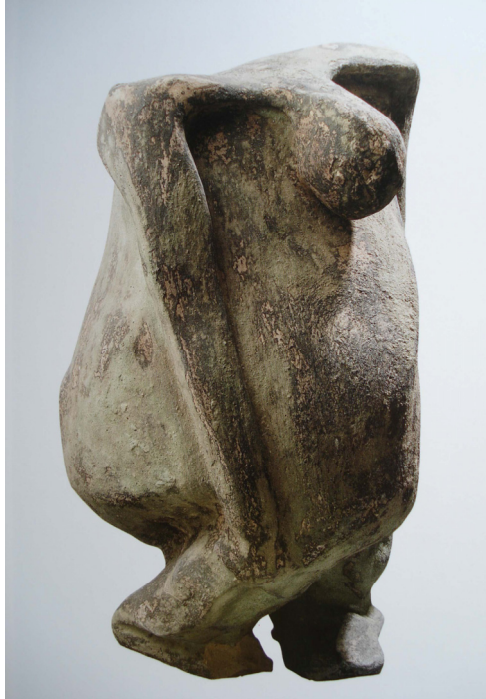
Resim 110- Azade Köker, 1981

Resim 111- Azade Köker, 1991

Resim 112- Candeğer Furtun, 1994

Resim 113- Ayfer Karamani, pişmiş toprak, Kadın Figürleri

3. BÖLÜM

SERAMİK HEYKEL UYGULAMALARI

1.1. Figüratif Seramik Heykel Çalışmaları

Modern Seramik Sanatı'ndaki figüratif heykel örnekleri çeşitli ifade biçimlerine ve tekniklerine sahiptir. Seramik malzemenin bu alandaki uygulanabilirliği ve yapım süreci, diğer malzemelere göre farklılıklar taşır. Bu araştırmada çalışmalarınıla örnekler verdiği sanatçıların yanı sıra, malzemenin bu alandaki biçimsel etkisini görmek adına 4 heykel çalışması sundum.

Bu çalışmalar, malzemenin yönlendirdiği ölçüde yorumlanmış ve yapım sürecinde şekillenmiştir. Belirli bir konu içermezler. Çamur olarak vakum ve döküm çamuru kullanılmıştır. Malzeme istenilen biçimsel etkiyi yakalamak için belli bir kıvamda işlenmiştir. Çamurun yapım aşamasındayken kurumaya başlaması, kırılma ve dökülme gibi zorlukların yanında, istenilen plastik etkiyi görmeye olanak sağlamıştır. Çamur belli bir kıvama geldikten sonra heykellerin içi boşaltılmış ve kurumaya bırakılmıştır. Ardından 1000⁰C'lik bisküvi pişirimi uygulanmıştır. Seramik malzemenin olanak tanıdığı bu pişirim tekniği, kalıcılık sağlamak adına kalıp tekniklerinin sıklıkla kullanıldığı heykel sanatında da bir alternatif oluşturmaktadır. Çamura uygulanan plastik etki, pişirimden sonra kalıcılığını korur.

Resim 114- İsimsiz I, 2009
Vakumlu döküm çamuru

Resim 115- İsimsiz II, 2009

Vakumlu döküm çamuru

Resim 116- İsimsiz III, 2009

Vakumlu döküm çamuru

Resim 117- Büst, 2009
Vakumlu döküm amuru

SONUÇ

Modern Sanat süreci sanatın tüm dallarını etkileyen bir dönemdir. Bu dönemden itibaren sanatın genel anlamda geçirdiği evreler, seramiğin kimliğinde değişikliğe neden olmuştur. Biçimsel ve düşünsel anlamda kendini geliştiren seramik, modernizm süreci içerisinde bir sanat nesnesi kimliği kazanmıştır.

İlk dönemlerde çeşitli amaçlarla yaygın olarak kullanılan pişmiş toprak, fonksiyonelliğinin yanında heykel üretiminin başlıca malzemesi olarak karşımıza çıkar. Zamanla modern sanat eseri anlamında iyi bir konuma gelen seramik, günümüzde düşünsel altyapı yönünden de gelişerek, farklı uygulamalarda kullanılmıştır. Çağdaş sanatın temellerinin atıldığı Modernizm döneminde, Seramik malzeme ile üretilen eserler, heykel sanatı ile olan yakın ilişkisi nedeniyle seramik heykel adını almıştır. Kilin fonksiyonelliği ile beraber figüratif seramik heykel alanında artistik bir araç olarak kullanılması, sanatın hemen hemen her döneminde uygulanan bir anlayıştır ve günümüzde yaygın bir eğilim haline gelmiştir. İlkçağlardan günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçen bu anlayışta, farklı anlatım biçimleri uygulanmış, resim ve heykel sanatındaki unsurlardan faydalanılmıştır. Bütün bunların sonucunda ilk zamanlarda yapılan figür heykelleri ile kıyaslandığında bu alanın ne kadar geliştiği ve farklı bir boyuta ulaştığı ilgi çekicidir. Artık bu heykeller insanoğlunun geçirdiği evreler ve edindiği birikimlerle beraber farklı biçimlerde, yöntemlerle ve düşüncelerle üretilmektedirler. Kullanılan malzeme ise yine topraktır. Geçmiş ile geleceğin bir buluşmasıdır aslında figüratif seramik heykelin ulaştığı son nokta. Bununla beraber biçime dayalı bir ifadenin temelinde aslında her zaman varılmak istenen nokta insanın özüdür. Bu öz üretilen eserlerde sanatçıya ve izleyene daha samimi ve anlaşılır bir olgu olarak geri döner.

Sanat tarihinin her döneminde vazgeçilmez olan figür anlayışı özellikle bu nedenlerden dolayı halen varlığını sürdürmektedir. Bu anlayış, seramik sanatı içerisinde önemini korumaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- 1- VECCHIO, Mark Del; **Postmodern Ceramics**, Introduction by Garth Clark, Thames&Hudson – with 327 illustrations, 247 in colour, 2001, Introduction, Meaning and Memory: The Roots of Postmodern Ceramics, 1960-1980
- 2- GUNTER, Veronika Alice; **500 Figures in Clay, Ceramic Artists Celebrate the Human Form**, A Lark Ceramic Books, 1997
- 3- PETERSON, Susan; **Contemporary Ceramics with 261 Colour Illustrations**, Laurence King Publishing, Printed in China, 2000
- 4- MCCREADY, Karen; **Art Deco And Modernist Ceramics**, Introduction by Garth Clark, with 287 Illustrations, 201 in color, Thames And Hudson Ltd., London, 1995
- 5- **Cumhuriyet'in Renkleri, Biçimleri**, İstanbul, Mayıs 1999, Tarih Vakfı Yayınları, Yıldız Sarayı Arabacılar Dairesi İstanbul
- 6- LITTLE, Stephen; **...İzmler Sanatı Anlamak**, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 2004
- 7- ...Ernst Barlach Modern Çağ heykeltıraşı, Bildhauer der Moderne Yayımcı; Herausgegeben von Heike Stockhaus
- 8- ÖZSEZGİN, Kaya; **Erdinç Bakla**, Bilim Sanat Galerisi, 2000
- 9- **Sanat Dünyamız 20. Yüzyılda Heykel**, Yapı Kredi Yayınları, Sayı:82, Kış 2002
- 10- **Sanat Tarihi Ansiklopedisi 4**, GÖRSEL YAYINLAR

Görsel Yayınlar Ansiklopedik Neşriyat Ticaret ve Sanayi A.Ş., 1981

- 11- ATLET, Xavier Barral I; **Sanat Tarihi**, Dost Kitabevi Yayınları Kültür Kitaplığı:39; Sanat: 5, Haziran 2006, Ankara, 141 S.
- 12- GERMANER, Semra; **1960 Sonrası Sanat Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar**, Kabalcı Yayınevi, 1997
- 13- ATAKAN, Nancy; **Arayışlar, Resim ve Heykelde Alternatif Akımlar**, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 1997
- 14- ...**20. Yüzyılda Yeni İfade Arayışları ve Seramik Sanatı**, makale
Seramik Türkiye Dergisi, Ocak-Şubat 2006 sayı-13, sayfa 106-113
- 15- İPŞİROĞLU Nazan, İPŞİROĞLU Mahzar; **Sanatta Devrim**, Remzi Kitabevi, 1993
- 16- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, “Serbest Biçimli Sanat”, cilt 19, 1992, 251 S.

Webliografya

- 1- ERSOY, Prof. Zerrin Ersoy; **Seramik Yüzeylerde Resimsel Yansımalar, Figurative Reflections On Ceramic Surfaces**, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, İstanbul, Sanat / Tasarım
http://www.serfed.com/dergi/7/08-SANAT_TASARIM_1.pdf
- 2- SÖNMEZ, Yar. Doç. Nazan Sönmez; **Çağdaş Seramik Sanatında Figür Eğilimi, Figure Trend in Contemporary Ceramic Art**, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, Ankara, Sanat / Tasarım - 2007 / No.19
<http://www.serfed.com/dergi/19/13-SANAT%203.pdf>
- 3- ÖZAL, A.Cem; **Art Informel**
<http://www.cemozal.com/index.html>
- 4- http://www.lightfromafrica.org/Art/Ceramic_Sculpture

RESİM KAYNAKÇASI

Resimler

Kaynak

- 1 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From The Renaissance To The Present Day**, Taschen, 2006, sy. 848
- 2 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From The Renaissance To The Present Day**, Taschen, 2006, sy.870
- 3 NERET, Gilles, **Auguste Rodin Sculptures and Drawings**, Benedikt Taschen, 1994, sy. 72
- 4 [http:// changeyourreality.com/blog/art/](http://changeyourreality.com/blog/art/)
- 5 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From The Renaissance To The Present Day**, Taschen, 2006, sy. 988
- 6 www.artnet.com
- 7 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From The Renaissance To The Present Day**, Taschen, 2006, sy. 985
- 8 **The Best of New Ceramic Art**, Hand Books, 1997, sy. 35
- 9 **Sanat Kitabı 500 Sanatçı 500 Sanat Eseri**, Yapı-Endüstri Merkezi, 1997, sy. 323
- 10 [http:// members.fortunecity.com/jkharrell/](http://members.fortunecity.com/jkharrell/)
- 11 **Sanat Kitabı 500 Sanatçı 500 Sanat Eseri**, Yapı-Endüstri Merkezi, 1997, sy.60
- 12 Yayımcı; Turkish Ceramic Promotion Committee, **Ceramics in Turkey**, 2002, sy. 54
- 13 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From Antiquity To The Middle Ages**, Taschen, 2006, sy. 124
- 14 GREGORY, Ian, **Sculptural Ceramics**, A&C Black- London, 1992, sy. 9
- 15 [http:// www.hafif.org/yazi/imparator-qin-shihuang](http://www.hafif.org/yazi/imparator-qin-shihuang)
- 16 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From Antiquity To The Middle Ages**, Taschen, 2006, sy. 120
- 17 [http:// www.lakshmi.dailydynamics.com](http://www.lakshmi.dailydynamics.com)

- 18 Yayınıcı; Turkish Ceramic Promotion Committee, **Ceramics in Turkey**, 2002, sy. 18
- 19 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, Sculpture **From Antiquity To The Middle Ages**, Taschen, 2006, sy. 14
- 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27
GUNTER, Veronika Alice; **500 Figures in Clay, Ceramic Artists Celebrate the Human Form**, A Lark Ceramic Books, 1997, sy. 175, 160, 9, 18, 19, 13, 13, 47
- 28 ÖZSEZGİN, Kaya, **Erdinç Bakla**, Bilim Sanat Galerisi, 2000, sy. 199
- 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35
GUNTER, Veronika Alice; **500 Figures in Clay, Ceramic Artists Celebrate the Human Form**, A Lark Ceramic Books, 1997, sy. 21, 37, 54, 34, 75, 100, 81
- 36 [http:// www.obursolucan.org/os02/lalegargoyles.htm](http://www.obursolucan.org/os02/lalegargoyles.htm)
- 37, 38 GUNTER, Veronika Alice; **500 Figures in Clay, Ceramic Artists Celebrate the Human Form**, A Lark Ceramic Books, 1997, sy.38, 44
- 39 [http:// www.uwic.ac.uk/ICRC/issue008/articles/20.htm](http://www.uwic.ac.uk/ICRC/issue008/articles/20.htm)
- 40, 41 GUNTER, Veronika Alice; **500 Figures in Clay, Ceramic Artists Celebrate the Human Form**, A Lark Ceramic Books, 1997, sy. 109, 201
- 42 DUBEN, İPEK- YILDIZ, Esra, Seksenlerde Türkiye’de Çağdaş Sanat: Yeni Açılımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, sy. 250
- 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59
GUNTER, Veronika Alice; **500 Figures in Clay, Ceramic Artists Celebrate the Human Form**, A Lark Ceramic Books, 1997, sy. 156, 104, 101, 157, 131, 312, 314, 174, 320, 324, 125, 126, 373, 228, 123
- 60 GREGORY, Ian, **Sculptural Ceramics**, A&C Black- London, 1992, sy. 84
- 61, 62, 63, 64, 65,
GUNTER, Veronika Alice; **500 Figures in Clay, Ceramic Artists Celebrate the Human Form**, A Lark Ceramic Books, 1997, sy. 73, 188, 325, 321, 139

- 66 <http://www.followtheblackrabbit.com/>
- 67 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From The Renaissance To The Present Day**, Taschen, 2006, sy. 958
- 68 **Sanat Kitabı 500 Sanatçı 500 Sanat Eseri**, Yapı-Endüstri Merkezi, 1997, sy.64
- 69 [http:// www.moma.org/collection](http://www.moma.org/collection)
- 70 [http:// www.uiowa.edu/uima/collections/ceramics.shtml](http://www.uiowa.edu/uima/collections/ceramics.shtml)
- 71 [http:// www.arkarts.com/.../coll_display_voukos.asp](http://www.arkarts.com/.../coll_display_voukos.asp)
- 72 [http:// www.perimetergallery.com/artist/detail.html](http://www.perimetergallery.com/artist/detail.html)
- 73 [http:// www.bauhaus.de/.../werkstaetten_keramik.htm](http://www.bauhaus.de/.../werkstaetten_keramik.htm)
- 74, 75, 76
- MCCREADY, Karen; **Art Deco And Modernist Ceramics**, Introduction by Garth Clark, with 287 Illustrations, 201 in color, Thames And Hudson Ltd., London, 1995, sy. 119, 74, 105
- 77 ERBEN, Walter, **Miro**, Prestel-Verlag München, 1959, sy. 28
- 78 WARNCKE, Carsten-Peter, **Picasso**, Taschen, 1998, sy. 176
- 79 [http:// www.lvrj.com/neon/7683797.html](http://www.lvrj.com/neon/7683797.html)
- 80 [http:// www.forumgallery.com](http://www.forumgallery.com)
- 81 [http:// ceramicsmuseum.alfred.edu/.../cort/](http://ceramicsmuseum.alfred.edu/.../cort/)
- 82 <http://english.mart.trento.it/>
- 83 DUBY, Georges and DAVAL, Jean-Luc, **Sculpture From The Renaissance To The Present Day**, Taschen, 2006, sy. 1086
- 84, 85 SFORZESCO, Al Castello, **Moore**, Edizioni L’Agrifoglio-Milano, 1989, sy. 97, 19
- 86 [http:// www.univie.ac.at/cga/art/sculpture.html](http://www.univie.ac.at/cga/art/sculpture.html)
- 87 [http:// www.nancyhoffmangallery.com](http://www.nancyhoffmangallery.com)
- 88, 89, 90, 91
- VECCHIO, Mark Del; **Postmodern Ceramics**, Introduction by Garth Clark, 2001, sy. 77, 80, 85, 87
- 92 [http:// www.fmschools.org](http://www.fmschools.org)
- 93 [http:// community.livejournal.com/arete_uofu](http://community.livejournal.com/arete_uofu)
- 94 [http:// www.claytonbailey.com/galleryoldfunk.htm](http://www.claytonbailey.com/galleryoldfunk.htm)

- 95 [http:// www.designboom.com](http://www.designboom.com)
- 96 <http:// www.valericollart.com/index.php?/works/sans-titre/>
- 97 INGLOT, Joanna, The Figurative Sculpture of Magdalena Abakanowicz, Bodies, Environments and Myths, 2004, sy. 98
- 98 <http:// www.ececim.blogspot.com/2008/>
- 99 <http:// www.tate.org.uk/liverpool/exhibitions/gormley/>
- 100, 101 ANTMEN, Ahu, **Ali Teoman Germaner'in Yaşamı ve Sanatı Zamanların Belleği Retrospektif**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007, sy. 278, 273
- 102, 103 **İlhan Koman Retrospektif**, Yapı Kredi Yayınları, 2005, sy. 50, 53
- 104 Zühtü Müridoğlu Resim, Heykel: Bütün Bir Yaşam, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Yapı Kredi Yayınları, 2006, sy. 54
- 105 BEKTAŞ, Cengiz, **Saim Bugay**, Bilim Sanat Galerisi, 204, sy. 20
- 106 <http:// www.felsefeekibi.com/sanat/>
- 107 ÖZSEZGİN, Kaya, **Erdinç Bakla**, Bilim Sanat Galerisi, 2000, sy. 205
- 108 Kamuran Çizer & Sevim Çizer, 'Zırhlar' Serisinden
- 109, 110, 111 DUBEN, İPEK- YILDIZ, Esra, **Seksenlerde Türkiye'de Çağdaş Sanat: Yeni Açılımlar**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, sy. 258, 265, 247
- 112, 113 **Ayfer Karamani Retrospektif**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007, sy. 276, 476
- 114, 115, 116, 117 Figüratif Seramik Heykel Çalışmaları, 2009

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad : Eda Kaytan
Doğum yeri ve yılı : İzmir, 01.01.1982
Yabancı Dil : İngilizce

Öğrenim Durumu

2006 - 2009 : Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik
Anasanat Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
1998 - 2002 : Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü
1994 - 1998 : İzmir Özel Türk Lisesi

İş Deneyimleri

2001 : Tekfur Sarayı Arkeolojik Kazı / İstanbul
2004 : Advise Grafik Tasarım Ajansı'nda 3 aylık staj ve 4 aylık bir iş deneyimi
2006 : Antalya Lara Uluslararası Kum Heykel Festivali / Prosandart
2006 : İzmir Resim Heykel Müzesi'nde İlkokul Öğrencileri ile 3 aylık
heykel workshop çalışması
2009 : Antalya Lara Uluslararası Kum Heykel Festivali / Sandland

Katıldığı Etkinlikler

1999 : H.Ü. Heykel Bölümü Büst Yarışması
2000 : H.Ü. Heykel Bölümü Büst Yarışması
2001 : Tekfur Sarayı Arkeolojik Kazı / İstanbul
2002 : TED Resim-Heykel Sergisi
2002 : H.Ü. GSF. Mezuniyet Sergisi

- 2002 : Datça Can Şenliği Heykel Sergisi
- 2003 : Ordu Ağaç Heykel Sempozyumu / Ordu-Mesudiye
- 2006 : Antalya Lara Uluslararası Kum Heykel Festivali / Antalya
- 2007 : Çağdaş Heykeltıraşlar Derneği Desen Sergisi / Ankara
- 2007 : DEÜ. GSF. Seramik Bölümü Öğrenci Sergisi
- 2007 : DEÜ. GSF. Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü 6. İslî Pişirim Etkinliği
- 2007 : Resim ve Heykel Müzeleri Derneği 26.Günümüz Sanatçıları
İstanbul Sergisi
- 2007 : “Karacasu Toprağından” Uluslar arası Terra Sigillata Sempozyumu
Gönüllü Katılımcı / İzmir
- 2007 : Çağdaş Heykeltıraşlar Derneği 10. Karma Sergisi, “Katmanlar” / Ankara
- 2008 : İzmir Rotary Klübü 10. Altın Testi Seramik Sergisi, ‘İsmail Şima’ Ödülü
- 2008 : Turgut Pura Heykel Sergisi
- 2008 : Muammer Çakı Uluslararası Seramik Sergisi
- 2009 : Antalya Lara Uluslararası Kum Heykel Festivali / Sandland
- 2009 : Yaygara, ‘İyi Kötü Çirkin’ heykel sergisi / Alman Kültür Merkezi, Ankara